

1443
1930

1443
1930
గారెండవ భాగము.



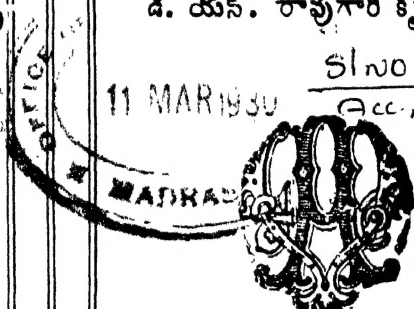
డి. యన్. రావుగారి కృతము.

Slno 229

11 MAR 1930

Acc no.

4541



ప బ్లిషర్స్ :

వేంకటరామ్ అండ్ కో.,

హైదరాబాద్:—ఏలూరు.

రామా ఫజర్ ప్రెస్, ఏలూరు.

1930.

హక్కులు మాయధీనము] ప్రతి ౧—౫—౦



హితోపదేశకథలు.

రెండవభాగము.



డి. యస్. రావుగారి కృతము.



పబ్లిషర్స్ :

వేంకటరామ్ అండ్ కో.,

హైదరాబాద్ :—ఏలూరు.

రామా పబ్లికేషన్స్, ఏలూరు.

1930.

ఏ లూ రు ,

వేంకటరామ్ కంపెనీవారి

రామా పవర్ ప్రెస్సునందు

ఈదర వేంకట్రావుచే

ముద్రింపబడియె.

చి ప య సూ చి క .



1. చనివినను లౌకిక జ్ఞానము లేనివానికి (బ్రహ్మదమువచ్చును. (గార్హస్థ్యండు)
2. స్వల్పకౌర్యములకై యుబ్బలు పోట్లాడినను దమలోదామే సమాధాన పడవలయును. (శశకము—కపింజలము)
3. బలవంతుండును, పగవాడునగుచుండు స్నేహమునను విచ్చినను గలుపు కొనరాదు. (సర్పము—చుండూకములు)
4. దుర్జనులతోఁగోరి సహవాసము నేరురాదు. (హంసలు—వాయసము)
5. వికమత్యమున్న ప్రజలెట్టి యాపదలనైన దాటుదురు. (హర్షములు—గరుడుండు)
6. దుష్టులు ప్రత్యుపకారము నేయలేక యుపకర్తలపై దోసమాఱోపింతురు. (జలపక్షులు—కొమలు)
7. తులనిల కాపదమూపినను సహాయము నేరురాదు. (పక్షి—శార్దూలము)
8. అఱిదాత్మస్వము మంచిదికాదు. (కొక్కెర)
9. అనుచితలోభగుణముండఁగూడదు (ధనగుప్తుడు—వర్ధమానుడు)
10. వివేకము లేని వారితోఁ బొత్తుకలపుకొని సదుపదేశము చేయరాదు. (వానరము - పక్షి)
11. సుమతి పగమేలు విమతి నెయ్యమున కంటె (బ్రాహ్మణుండు—వోరుండు)
12. మోసముజేసి యైనను శత్రువుల సంహరింప వచ్చును. (సర్పము—మాషికము)
13. మతిమంతు లుపాయము చేతనే శత్రువుల నడంతురు. (బోయవాండు—శుకము)
14. దురాశ దుఃఖము దెచ్చును. (సువర్ణక్షీవి)

5. ఉత్తమజ్ఞాన సంపన్నుడైనవాడు, కులహీనుడైనను బూజవీయుడు.
(ధర్మవ్యాధుడు)
- 16 చార్మము నేయఁగూడదు. (లిఖితుడు)
17. ఉపకారికి నపకారిము నేయకుము. (గౌతముడును—బ్రాహ్మణుడు)
18. ఏకార్మము చేయవలసినను ద్వీర్ణాలోచనము నేయవలెను. (చిరకారి)
19. దుర్బలుడు ప్రబలసితోఁ దొడరరాదు. (పనఁడు—కాల్మషీతరువు)
20. దైవారాధనమే మోక్షసాధనము. (గజేంద్రుడు)
21. శరణాగత రక్షణముకన్న సుకృతములేదు. (శ్వేనము—కపోతము)
22. రాజభక్తి గలిగి యుండుము. (వీరవరుడు)
23. విధికృతము నెవ్వరను తప్పింపఁ జాలరు (సుకీల)
24. అన్నదాన పరుండగు బ్రాహ్మణుడు (1)
25. డిటా (2)

హితోపదేశకథలు.

రెండవ భాగము.



చదివినను తాకికజ్ఞానము లేనివానికిఁ బ్రమాదము వచ్చును.

1. గార్ఘ్యఁడు.



గార్ఘ్యఁడను నొక విప్రుఁడు ఘోరారణ్యమున దుర్గాదేవిం గూర్చి యతి నివృత్తబూని యొక సంవత్సరము తపంబొనర్చెను. జగదంబయగు నాదుర్గ యాబ్రాహ్మణుని తపంబునకు మెచ్చి ప్రత్యక్షమై “నీకుఁ గావలసిన వరము గోరుకొను” మని చెప్పెను. ఆబ్రాహ్మణుఁ డామెచూటల కపరిమితానందమును బొంది, యామె చరణములకు నమస్కరించి “తల్లీ! నిరంతరము భక్తులయందుఁ గృపఁబూని రక్షించుదాన వగుటంజేసి, నీకై తపంబొనర్చితిని. నీవును నాయెడలఁగరుణ వహించి ప్రసన్నునై వరనుడుగుమని చెప్పితివి. దేవీ! నీకు నాయందు సంపూర్ణకృప యున్నచో, నాకు సంజీవని నొసంగుము. ఇదియే నాయభీష్టము.” అని పలికెను. అంత నాపరమేశ్వరి, తలఁచినమాత్రినే తన హస్తమునఁజేరిన కొన్ని పచ్చని యాకు లాగార్ఘ్యనకిచ్చి “బ్రాహ్మణోత్తమా! ఇదియే

సంజీవని. నీవీ యాకుల రసమును జిలికించితివేని శవములకుఁ బ్రాణములు గలిగి, ముందటి రూపమువచ్చి, తేజమును బలమును జెంది చరించుట కలుగును. ఈ యాకు లెప్పటికి నెండవు. తఱుగవు" అని చెప్పి యదృశ్యయయ్యెను.

ఇట్లు భగవతి యనుగ్రహమున సంజీవని వడసి గాఢస్వయం నిజనివాసమునకు సంతోషముతో వచ్చుచుండెను. నిర్మనుష్యమగు నాకాంతారమార్గమున గొకచో నెండిపోయిన యొక పుండరీకశవంబు నాతఁడు చూచి, తనకు దేవి యనుగ్రహించిన సంజీవి శక్తిని బరీక్షింపఁదలంచి, చేతనున్న యాకుల నలిపి, పనరును దానిపైఁ బడిచెను. ఆపనరు మృతకళేబరముపైఁ బడిన యంతనే పుండరీకము సజీవయై నిద్రమేల్కొనిన పోలిక లేచి, భీకరపుఁ గేకలువెట్టుచు నాబ్రాహ్మణునిపైఁబడి చంపివేసి భక్షించెను.

బుద్ధిచాలని యభాగ్యులు మేలువడసినను తత్ఫలమును బొందఁజాలరు.

స్వల్పకార్యములకై యల్పులు పోట్లాడినను దమలోఁ దామె సమాధాన పడవలెను.

2. శశకము - కపింజలము.



నర్మదాతీర పరిసరారణ్యమున నొక నృద్ధ వ్యాఘ్రము తన హింసాకర్మమొరు లెఱుఁగకుండఁ గపల ధర్మబుద్ధినిఁ

జరించుచు వసించుచుండెను. ఆ వనంబున నున్న సత్త్వంబులన్నియు దానిని సమ్మి, తమ్ముఁ బరిపాలించు చుండుమని వేడెను. అందులకుఁ జిత్రకాయము సంతసంబున సమ్మతించి “నేను మిమ్ములను హింసాకర్మంబున మాత్రము దండింపను. నాకు శక్తియున్నంతవఱకు న్యాయాన్యాయ విమర్శనంబొనరించి, తగువిధమున నరయుచుండు” నని చెప్పెను. మృగములన్నియు నాటినుండి యా న్యాయమును దమ కేలికగాఁ జేసికొనెను.

ఇట్లుండ నొక దినమున నొక శశకమును, కపింజలమును నెలవునకై పోరాడి, యిరువురును న్యాయము కడ కరుదెంచి తమ వివాద కారణముఁ జెప్పి, దానిని దీర్చుమని వేడిరి. కపట బుద్ధిగల ఆ న్యాయము వానింగాంచి “నేను పెద్దవాఁడనైతిని. పూర్వమువలెఁ జూపులేదు. దూరమున నుండి చెప్పినచో మాటకూడ వినుశక్తిలేదు. కావున దగ్గఱకు వచ్చి మీ వివాదముఁ జెప్పు” డని పలికెను. శశక కపింజలములు న్యాయమును సమీపించి, తమ వివాద కారణము మరలఁ జెప్పిరి. అంతట నా చారలమెకంబా రెంటినిబట్టుకొని వధించి యాహారముగాఁ జేసికొనెను.

“సన్నకార్యములను ఘనములుగఁజేసి, తగవుఁ దీర్చుటకు రాజులఁజేరినచో నిరుతైగలవారికిని గీడు సంభవించును.

బలవంతుఁడును, పగవాఁడునగు దుష్టుఁడు స్నేహమునకు వచ్చి
నను గలుపుకొనరాదు.

3. సర్పము - మండుకములు.



“క. బలవంతుఁడుఁ బగవాఁడును

ఖలుఁడనఁగాఁ జాలువాఁడుఁ • గపటోక్తులఁదాఁ

గలియుఁగ వచ్చిన వెల్విడి

‘కలిపికొనిరయేనిఁ గీడు • కాకండచిలన్.’”

ఒక వేసవి కాలమున వింధ్యాచల పార్శ్వకానన
మంతయుఁ జండాతపముచే నెండిపోయెను. పసిమి యెచ్చ
టను లేక యరణ్యమంతయుఁ బాడయ్యెను. నేల యంశయుఁ
బాతాళముదాకఁ బగిలెను. ఆకలి నీరు నట్టచు చిచ్చనకుఁ
దోడు కార్చిచ్చు మృగములను గాల్చుదొంగఁగెను. ఇట్టి కాల
మున నాయరణ్యమున నొకచోటఁ బరివ్రాజు జుభరితిమైన
నొక కూపంబున ననేక మండుకములు సుహృద్భ్రాతృ పుత్ర
పౌత్రయుతములై, మహావేగుఁడను నొక మండుకమును
రాజుగాఁ జేసికొని, సుఖముగా వసించుచుండెను.

ఇట్లుండఁ దనవారెల్లరును మరిణింపఁ గంతాశ్రయ జీవ
నమై తిరిగెడు భయదగ్ధకమును నొక సర్పము, మండుకానినా
డము నిని, “నీగుండనిచోట నివి యుండవు కావున నిచ్చట

నీరుండగఁబోలు” నని యామండుకములున్న కూపమును సమీపించి, యందు భేకంబు లనేకంబు లుండుటఁజూచి సంతసించి, “నాఘోర్వపుణ్యమున నీప్రదేశముఁ గంటిని. నాయాకలి దప్పలగంచుకొనుచు దుష్కాలదినంబు లిచ్చట సుఖముగాఁ గడిపెఁగదాక” యనితలంచెను. ఆ సర్పమునకు నూతిలోనికఁబోవుటకు మార్గముఁ దెలియక, యందుఁ బరిమిత పరిజనపరివృత్తుఁడైన దద్దురనాథుండగు మహావేగునిఁ గాంచి కపటఁగొక్కి వినయవాక్యంబుల నిట్లు పలికెను. “ఓభేకకులనాథా ! నన్నుఁ గరుణాదృష్టిని విలోకింపుము. దాహబాధ కతంబున నాప్రాణము నిలుచునట్లు లేదు. నిన్నుఁ గొల్చుట కిందు బ్రవేశింపఁ ద్రోవఁ గానకయున్నవాడ. నన్ను నీదరికిఁ జేర్చుకొని రక్షింపుము. మాపెద్దలెఱుంగక మీపెద్దల కెగ్గు నల్పియుండిరను మాట నీవు మఱచి నన్ను నీపాదసన్నిధికిఁ జేర్చుకొనుము. మండుకచక్రవర్తి ! నీవు పుట్టకపూర్వ మురగ సంఘములకుఁ గప్పలోడుట తటస్థించెనుగాని యిప్పుడు కాదు. హనుమంతునిఁ బ్లవంగమనియు, నిండుని హరియనియుఁ బిలుతురు. నిన్నును నాపేరులతోడనే పిలుతురు. వారితోఁ దుల్యఁడవగుటచేతనే నీవట్టి నామములకుఁ బాత్రుఁడవైతివి.”

ఈ వాక్యములకు మండుక నాథుఁడుప్పొంగి యాయహిని గాంచి “నామంత్రులయను మతంబున నిన్ను నాచోటికి రప్పింతును. అంతవఱకు సచ్చట నిలుపు” మనిచెప్పి

తనమంత్రుల బిల్వబంచి, వారికా పాము రాకంజెప్పెను. మంత్రులు మహావేగునిజూచి “ పాముతో మనకేమిపొత్తు? ఇదియొక గొప్ప కార్యముగా నాలోచించెదవేల? ” యని పలికిరి. కాని, కప్పలతేనికి సర్పబాంధవము నూనవలయు నను సభిప్రాయములేదు. అందుచే స్వేతుండను దర్దరం బతని కిట్లు వచించెను. “ ఒక్కొక్క సమయమున దుర్దినములు వచ్చినప్పుడు సకల భూచక్రమును బరిచాలించు చక్రవర్తి లజ్జ విడిచి చండాలుని కంటె నీచతఃబొందును. ఒకప్పుడు-నీచుడు తనుబట్టపు రాజుగాదలంచును. సుజనులగు వారికెప్పుడును చెలిమి శిలాక్షరముగను, నలుక జలాక్షరముగ నుండును. సుజనులగు వారికిఁజెలిమి జలాక్షరముగను, నలుక శిలాక్షరముగ నుండును. కృష్ణరూపంబను మండ్రాక మిట్లుచెప్పెను. దుష్టులెప్పుడును ఆత్మఘన రక్షాజాగరూకాత్మకులును, పర దోషేక్షణ దీన్య చక్షువును, నన్యవిత్తపారణ ధ్యానక్రియా నైపుణులు నైయుందురు. కావునఁజేగండగని దుర్జనుని జేర నిచ్చినచో సుజనులకుఁగూడ హానిసంభవించుట నిశ్చయము. దుష్టమతియైన యీసర్పమునకు నీవుపకారము నేయనెంచితివి కాని పాత్రాప్రాప్తతల భావింపవైతివి. ప్రత్యక్ష కూరమైన సర్పముమాటల నీవునమ్మవలదు. దీని సాంగత్యమున కీవొడంబడివలదు.”

ఇట్లు హితముపదేశించి మంత్రులూరకుండిరి. నూతి యొడ్డుననున్న సర్పము మరల భేరినాధుని బొగడుచు బలుక

నతఁడు మేనువొంగి, యాయురగమునకు నూతిలోనికి జొచ్చు
తెరవెరింగించెను. సర్పము నెమ్మదిగాఁ గూపంబును జొచ్చి
మండుకపతింజేరి, క్రమక్రమముగాఁ జిటుకప్పల నెరగొనుచు
సుఖముగా నుండెను. నానాటికి మండుక కులము తగ్గుచుం
డుటజూచి, వానిని సర్పమే భక్షించుచున్నదని యెఱింగి,
భేకనాథుడధిక చింతఁబొందుచు బళ్ళాత్తాన సంతప్తుడై
భుజంగమును గనుంగొని “సర్పరాజా! విత్రునివలె నుండి
మా మండుక కులంబునెల్ల మడియించితివి. ఇయ్యది నీకు
ధర్మమగునే” యని పలికెను. అందులకా యహి సవ్రుచు
“మండుకరాజా! నీప్రధాను లెల్లరును గడుఁ బాపకర్ములు.
తొలుత నీకును నాకును సఖ్యము ఘటిల్లనీయక నీకుఁబెక్కు
దుష్పద్ధులు గఱపిరి. వీరిని బ్రతుకనిచ్చినచో నీకును నాకును
గల మైత్రిని హరింతురు” అని పలికి, తన్ను నూతిలోఁ
బ్రవేశింప నీయవలదని చెప్పిన మండుకమంత్రుల నాక్షణము
ననే చంపివైచి, కతిపము దినములలోఁ దక్కిన మండుకముల
నెల్ల దనపొట్టచు బెట్టఁజొనెను. ఇక నొకమండుక నాథుఁడు
మాత్రమే మిగిలియుండెను. తుదకు తనవారెల్లరు నశింపఁగా
నొంటిపడి భీతస్వాంతుడై విచారించుచున్న మండుకపతింజేరి
యా క్రూరసర్పము “నేను నూతియొడ్డునజేరి దాహముంది
కూపింపఁగా, నీవు గర్వమువహించి నన్ను సత్వరముగ నీకడకు
రప్పింపవైతివి” యని పలికి, యాదర్దర నాథుంకూడఁ జంకి,
వేసెను.

దుర్జనులతోఁగోరి సహవాసము నేయరాదు.

4. హంసలు - వాయసము.



“క॥ మతిఘృతి లేని వెడంగుల

మతిగఱపిన సుమతికిం బ్ర ♦ మాదము వచ్చున్

మతిగఱపిన మతిమంతుఁడు

సితచ్చదోత్కరము చేతఁ ♦ జెడవిధమునన్.”

ఒక పర్వతము పైనున్న కొలనిలోఁ గొన్నిహంసలు పగల్గెల్లయధేచ్చను విహరించి, భానుఁడు గ్రుంకినయంతనే వేటకాండ్రకుఁ జేరఁ బ్రాకరాని యున్నతోన్నతమగు నొక గండశిలయందుఁ జేరి రాత్రుల సుఖలీలఁగ వ్రాలుచుండును. ఇట్లుండుటంజేసి, యాహంసల నివాస మెఱిగియు వానిం బట్టుకొనుటకు వేటకానికి వశము గాకండెయ.

ఒకనాటి సంధ్యాసమయమున నొక కాకమా మరాళంబులను జేరవచ్చినఁ జూచి, యయ్యవి దానిని విలోకించి “వాయసమా ! నీవెచ్చటనుండి యెచ్చటికిఁ బోవుచుంటివి ? ఇచ్చట నేని ప్రయోజనార్థమునలిడితిని” యని యడిగెను. అందులకు వాయసము “అహారార్థ మచ్చటచ్చటఁ జరించి యన్నిపట్టును జేరుటకుఁ బ్రాద్దు లేకపోవుటచే నిచ్చట నుండ వలసి వచ్చిన” దని బదులుచెప్పెను. మరాళగణమంతయు

నా కాకము నచ్చట నిలువునుని పలికిరి. కాని, యందు తగ వెఱిగిన మతిమంతుడను నొక యంచ తక్కిన యంచలను జూచి “నిగిల్చే యీ కాకమునకు భోజనము. దీని బుద్ధుల మిగుల క్రూరములు. ఇంతయేల? ఖగములందుఁ గాక మే చండాలుడను మాట మీరువినలేదా ! ఇయ్యది యీ రేయి మనకడ నిలిచినంతమాత్రముననే, నేజోరేపో గాక పోయినను, మనలకెప్పుడో కీడొందున” ని పలికెను. ఆ మాటలు విని శార్యంబెఱుంగని తరుణమరాళంబులు “దీనికింత వాదము గవలయునా ! ఈ కాకి యొక్కరాత్రి యిచ్చట నున్నంత మాత్రమున మనకుఁ గీడొడవునా ? పెక్కు బుద్ధులు గలచిన వారికి భయమెక్కుడని చెప్పదురు. ఇది యట్లుండనిమ్ము. అంధకారము జగంబు నావరించినది. ఇప్పుడు కాకమెక్కడికిఁ జోవును” అని మతిమంతునితోఁ బలికి, యీ వాయసము నుండఁ బనిచి, యభీష్టములైన ఫలములతో భోజనమిడెను, ఆ కాకమా రాత్రి యచ్చట సుఖముగా నిద్రించి మఱునా దుదయమున నచ్చట రెట్టఁ బెట్టి యరిగెను. ఆ కాకము వేసిన రెట్టయందున్న వలభూజ ఫలములోని బీజమునుండి యొక మొక్క మొలిచెను. అది నానాటికి వృద్ధియై, బహుశాఖలఁ బేర్చి, యూడలుగూడ బెఱిగి వర్ధిల్లు చుండెను. ఈ వృక్షమును జూచి యానందమంది, కిరాతుఁడు దానియూడలనహాయమునఁ జెట్టుపెక్కి బ్రాకి, హంసలఁ బట్టుటకు వలఁబన్ని వెడలి పోయెను.

భాస్కరుఁ డవరాద్రింజేరిన యంతనే మరాళము లన్నియు నచ్చటికిఁ జేరి, యరులందుఁ జిక్కుకొని తమ దురవస్థకుఁ జింటించుచుండఁగా మతిమంతుఁడు వానిం గాంచి మరాళములారా ? నాడు నామాటల నిరాకరించి వాయసము నిచ్చోటఁ జేరినిచ్చుటయే మనకీ యాపద కలుగుటకుఁ గారణము. దాని రెట్టలో మొలిచిన యీ వటవృక్షముండుట చేతనేగదా బోయవాఁడు మనకై వలఁబన్నినాఁడు ” అని పలికెను. అప్పు డంచ లామతిమంతునితో “ మహాత్మా ! నీమాటలు వినని కారణమున నిట్టి కీడిప్పుడు కలిగినది. దీనికై విచారించుచుఁగాలయాపనముఁ జేసినందువలనఁబయోజనము లేదు. ఏదియేని యుపాయ మూహించి మమ్ముల రక్షించి నిన్ను రక్షించుకొనుము. నీ పనిచినయట్లు మే మొనర్తు’ మనిరి. మతిమంతుఁడు కొంచెముసేపు యోచించి యా హంసలకిట్లనెను. “ పరస్పర వశ్యులగు బంధువు లాపదఁ గడవఁగలరు. ఇప్పుడైనను మీరు నా వాక్యములు వినుఁడు. మనకీ యరు లూడిచికొని పోవుటకు యుక్తిలేదు. కాని చావకుండ నుండు నుపాయము కలదు.

సూర్యోదయము గాకపూర్వమే వేటకా డిచ్చటకు వచ్చును. వాడువచ్చి మనలఁ జూచునప్పటికి మనమందఱము నపగతప్రాణుల కరణియందము. అతఁడు మనలను జచ్చినవిగా భావించి, చంపుటుడిగి, యరులఁబాపి, వటము క్రింద దిగ

నైచును. వాడు చెట్టుదిగి వచ్చునప్పటికి మనమందఱము నెగిరిపోవుదము.”

మతిమంతుని వాక్యములకు మరాళము లన్నియు సమ్మతించి ఆమఱునాడుదయమున నవియన్నియు నట్లుండెను. వేటకాడువచ్చి చెట్టెక్కి, యావిహగ యూధమున్న చందముగనుగొని, యురులచే నవి యన్నియు మెడలు బిగించి నవని సంతోషించి, వలనుండి యొక్కొక్కదాని నీవలకు దీసి చెట్టుక్రిందకు దిగవైచెను. మతిమంతుడు మాత్రము కడపటి శ్రాభయం దురియందుండెను. అతనిరాకఁ దలంపకండఁ గ్రిందనున్న మరాళంబులన్నియు భీతిచే నెగిరిపోయెను. వేటకాడవిధముఁ జూచి పులుఁగులు తన్న మోసపుచ్చెనని తలంచి, యలిగి, యురియందున్న మతిమంతుని మెడ బిగ్గ నులిమి చంపెను.

ఏకమత్యమున్న ప్రజలెట్టి యాపదలనైన దాటుదురు.

5. కూర్మములు - గరుడుడు.



“క. తమలో నన్యోన్యవశ

త్వము గలిగినబంధులాప • దలనెల్ల నుపా

యముమై బాతురు నిక్కము

కమతంబులు గగుడబాధ • గడచిన భంగిన్.”

సముద్రతీరమున ననేక కూర్మములు వసించుచుండెను. గరుడుడు వానింబట్టుకొని యనుదినముఁ దన కాహారముగాఁ జేసికొను చుండెను. ఈ కారణమునఁ గూర్మముల సంఖ్య నానాటికిఁ దగ్గుచుండెను. ఆకూర్మములు తమకు గరుడ బాధ యెట్లు తోఁంగునాయని విచారించుచుండ నొక కూర్మ ముఖ్యుఁడు దానికిఁ దగినయుపాయ మూహించెదనని వారికి ధైర్యముఁ జెప్పి, యా మఱునాడచ్చటికి ఖగేంద్రుఁడు వచ్చినఁజూచి, తాను నీటిలోనుండి యతనిం గాంచి” పక్షి రాజా! మానారందఱును నీకాహారమైరి. నీకతంబున మాకు భరింపరాని దుఃఖము సంభవించినది. కావున నీవును నేనును నొక పన్నిదము వేసికొందము. ఇందులకు నీవు సమ్మతించువా?” యనిపలికెను. ఆమాటలకు విన తాతనయుఁడు నవ్వుచు నాపన్నిద మేమో చెప్పుమనెను. కమఠము గరుడునిఁజూచి” నాపలుకులకుఁజిత్తంబున నలుగక యవధింపుము. ఆకాశంబున నీవు బాటునప్పుడు నేనుగూడ సంబోధిలోఁబాటెదను. నేను నీకంటె ముందు బాటఁగల్గితినేని, నికనెన్నఁడును మమ్ము భక్షింపక యుండుము. నీకోడితినేని యిచ్చవచ్చిన యట్లుమాకులంబు నాహారముగాఁజేసికొనుము, ఇందు కొడంబడుదువేని యెల్లసూర్యోదయమున నిటకు రమ్మ” అనెను. గరుడుఁడిందులకు సమ్మతించి యరిగెను.

తరువాత నాకూర్మముఖ్యుఁడు తనవారి నెల్లరరావించి, తాను తాక్ష్యనితో నొడఁబడి వచ్చిన చందంబెఱింగించిన

వారు సంతసించి “మనలోనినుగడచిన మతిమంతులుగలరే! నీపనుపున మేమెట్టి కార్యమైనజేయుదుము. చెప్పు” మని వదించెను. అంతట గూర్మనాథుడు వారికి “మీరందఱును గొంచెము గొంచెము దూరముగా జలధియందు నిలిచి యుండుడు’ ఆకసంబున ఖగస్వామి పటచునప్పుడు, జలంబున నాతనికి ముందునుండు కూర్మముపైకిగనఁబడి ముందువచ్చి నట్లుపలుకవలెను.” అని చెప్పెను. కూర్మములన్నియు నందు లకు ముదమందుచు సమ్మతించి, యావిధమున సముద్రములో ననేక యోజనములుదాక నిలిచియుండెను.

ఆ మఱునా డుదయమున నచ్చటికి సువర్ణుడు వచ్చెను. కూర్మముఖ్యుడును సతఁడును బటచుటకుఁ దొడంగిరి. గరుడుడు గొంతదూరము పోయి, కూర్మము వెరుకఁబడియుండు నని తలంచి, పిలిచినంతనే ముంచున్న కూర్మము నీటినుండిలేచి “ఓ యని పలికెను. ఈ తెఱంగున పక్షీనాథుఁ డెచ్చటఁ బిలిచిన నచ్చోటికిఁ గొంచెముముందుగఁ గూర్మము “ఓ”యను పలుకఁవినవచ్చుచుండెను. తుదకు గరుడుడు తన యోటమికిఁ విగుల లజ్జఁబొంది, యచ్చటనున్న కమఠంబును గాంచి “మీ కింక నెన్నడు నెగ్గునేయను. మీవారితో సుఖంబుగా నుండు’ మని పలికి, వెడలిపోయెను.

దక్షులు ప్రత్యుపకారము నేయలేక యుపకర్తలపై
దోసమారోపింతురు.

6. జలసక్షులు - కాకులు.

— హిందూ పదేశక —

క. “కూరులగు జనులు ప్రత్యుప
కారంబులు నేయఁజాల ♦ కయ నుజనులపై
నారోపింతురు తప్పులు
కారండవ చయమువలన ♦ గాకులు వోలెన్.”

కోసల దేశమున ధారానదున రాజు గలఁడు. ఆతఁ
డధర్మపథంబున జరించు చుండుటంజేసి, జనపదంబున గలవు
సంభవించెను. అట్లగుటంజేసి, యా రాష్ట్రము తమ కాధార
ముగ నిలిచియున్న కాకితండం బెల్ల నొకయెడం గూడుకొని,
“ఇండ్లముందెండు గింజలు మొదలగునవి యేమియుఁ గానఁ
బడవు. పూర్వమట్లేంగిలిమెతుకులు చల్లుటగూడఁజూడఁబడదు.
ఇక మనమిచ్చట నున్నందువలనఁ బ్రయోజనము లేదు. కావున
మనము మఱియొక ప్రదేశమునకుఁబోయి కడుపులు రక్షించు
కొండము” అని తలంచి, యా దేశమును విడిచిపోవుండెను. కాకు
లట్లు పోవుచుండఁగా మార్గమున నొక కాసారమునందున్న
నీరుకాకులను పక్షులు పక్షి జాతిత్వమాత్రనిబద్ధంబగు బంధం
బున, వానింజేరి ప్రార్థించి తమ నివాసమునకుఁ దోడ్కొని
పోయి, మత్స్యముల నాహారంబుగాఁ బెట్టెను. వారి ఖగం

బులు పెట్టిన మీనంబులను భుజించి కాసారంబున నున్న విమలసలిలంబును గ్రోలి యాకలిఁ దీర్చుకొని, యాకాకు లారాత్రి యచ్చట సుఖనిద్రనొంది, వేకువనులేచి మఱియొక చోటికిఁ బోవఁ బ్రయాణమగుచుండఁ, గారండవములు వానిని “మీర లెచ్చటి కెందులకుఁ బోవుచుండి”రని యడిగెను. అందులకుఁ గాకులు “మా దేశము కఱువునకు నిలయ మగుటచే నాహారముకొఱకుఁ బండిన భూములకుఁ బోవుచుంటి” మని బదులు చెప్పెను. జలపక్షులు వానిని దమయొద్ద నుండుఁడని యడిగెను. కాకు లామాటకు “ఈ సరోవరమున మీనంబులున్నవి. కాని, మేమిఁదలేని వారమగుటం జేసి యవి మాకుఁ బభింపవు. ఇచ్చట మేము దరములనే పెరవునఁ బ్రోచిగొందుము” అని పలుక, “మీ రందులకై సంశయింప వలదు. మేమే మీకు వారిచరోత్కరము నాహారముగాఁ బెట్టెదము. మఱియొక స్థలమునకుఁ బోవలగు. ఇచ్చట నిలుపుఁడి”ని జలపక్షులు పలికెను. కాకు లందులకు సమ్మతించి యచ్చటనుండెను.

జలపక్షులు వాయసముల కనుదినంబును సరోవరమున నున్న మత్స్యములను నాహారముగాఁ బెట్టుచుండెను. వాయసములు వానిందిని నానాటికిఁ గ్రొవ్వి, యీ ప్రదేశంబున నిచ్చాళీల విహరించుచుండెను. ఇట్లనేకదినంబులు గడచెను. కాకులు తాము విడిచివచ్చిన ప్రదేశము సుభిక్షముగా నుండెనని

తెలిసి, యచ్చటికి బోవడంచే, యవి యన్నియు నొక యెడఁ గూడి “ఈకారిండవములు మన కుపకారము చేసినవి. వీనిఁగన్న మొఱుగి పోనేరక యన్నచో మనకుఁ బ్రత్యుపకారము నేయు శక్తిలేదు. వీరికిఁ జెప్పకుండఁబోయినచో జోర త్వమునఁబుచ్చును. చెప్పిపోయినచో వీరికిమఱొకవృద్ధానఁబ్రత్యుపకారము నేయవలయును. కావున వీరు మనకుఁ జేసిన యుపకార మప్పుగఁగైకొని యేలపోవలయును ? వీరిపై నేదోయొక దోషమారోపించి పోవుదము, అని యాలోచించి యాజల ఖగంబులనుజేరి “జలపక్షులారా ! మేము చిరజీవులము. మాయించువచ్చిన చోటికిఁబోవక మీరావుటచే నిచ్చట నిలిచి సరాభవింపఁ బడితిమి. కిల్బిషవర్తనలగు మీరు మాకెంగిలిఁ బెట్టితిరి. కాలగతిని నోడలు బండ్లును, బండ్లో డలు నగునను సంగతి మీరరయలేక పోయితిరి. కానిండు. మీఁగొఱగాములు మీకే యుండుగాత” యని పలికి “కాకా” యని యఱచుచుఁ బూర్వప్రదేశమునకుఁ జనెను.

తులువల కాపద మూడినను సహాయము చేయరాదు.

7. పక్షి - శార్దూలము.

“క. తులువకు నాపద మూడినఁ

జెలిమియెతగువాడు చక్కఁ ♦ జేయుటయెల్లం

బులికినొక మ్రానిపోటుం

బులుఁగవకారంబు నేయు ♦ పోల్కియగుదుదీన్.”

తొల్లి యొక కాంతారమున నొక శార్దూలమొక మృగంబును వధించి, దాని మాంసమును భక్షించుచుండ, గోతల సందియందొక యెముక గ్రుచ్చుకొనెను. దినక్రమమున నావులికా కారణమున బాధపొచ్చి యాననగహ్వరమంతయు వాది భుక్తిగొనఁజాలక రేయింబవళ్ళు గట్టిగా వాపోవుచుండెను. అచ్చట నొక వృక్షముపైనున్న ద్రుమకుట విహంగ మాపులింగించి దాని బాధకుఁ గారణమేమని యడిగెను. చిత్రకాయము తాను పొందినవేద దానికిందెలిపెను.

ఆ బాధను తొలఁగించెదనని మౌనిపోటు పులుఁగు జెప్పెను. చిత్రకాయ మందులకు సంతసించి “నాకీబాధఁ బాపితివేని నీకు నేనెప్పుడును నాప్తసఖుఁడనైయుండి, నేను తెచ్చు కొనుచుండు నాహారమును నీకుఁ గూడఁ దప్పక యిచ్చుచుండు” నని పలికెను. అంతటనాపక్షి శార్దూలమును విదనమును దెలువమని నియమించి, తాను సాహసంబున నందుఁ జొచ్చి, గోతల సందియన్న యెముకను సంచున నూది పట్టి, పెఱికి, యధిక వేగమున నీవలకువచ్చి ద్రుమశాఖనెక్కి, యెముకను నుమిసెను. పులికి బాధ తగ్గి క్రమ క్రమముగా నాహారముఁ దినుటకు శక్తి కలిగెను.

ఇట్లుండ నొకనాడా శార్దూల మొక మృగంబును వధించి తన నెలవునకుఁ దీసికొని వచ్చి తినఁదలంచు చుండ, నచ్చటికి ద్రుమకుటమువచ్చి తన భుక్తికిఁ దగిన మాంసము

బెట్లమని శార్దులమనడిగెను. అందులకు శార్దులమాపక్షిం గాంచి “నీవెవ్వరివు? నీకు మాంసమేలపెట్టవలయును. పులుగు వగు నీకును నాకును సంబంధమేమి యున్నది?” యనిపలికెను. ఆమాటలకుఁ బక్షి “నీవు నన్నెఱుంగవా? ఇంతలోనే మఱచి పోయితివా? నీవదన కహరంబును జొచ్చి చాడల యందు నాటిన శల్యమును బెఱికి నీకు సుఖము గూర్చిన చెలికాడకు గానా?” యనెను. అందులకు వ్యాఘ్రము నవ్వుచు దానితో సిట్లనెను. “కాయలుడివోయిన భూజమును, పాడిగడచిన ధేనువును, నేఱుదాటించిన వాఁడును, గార్యముఁదీర్చిన యతిఁ డును అప్పడేగాని తరువాత నాదరణీయులు గారు. అనేక సత్వఘాతుకుఁడనై విపినంబునఁ జరించుచుండు నావనంబున నీవు జొచ్చినప్పుడు కపితుఁడనై నిన్నమ్రొంగుకొండ విడచుటయే మహాోపకారమని తలంపుము. ఇంతకంటెఁ గావలసిన దేము న్నది? పొమ్ము?”

వ్యాఘ్రము పలికిన పలుకుల కేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మీయక యప్పటికా విహంగ ముచ్చోటు వాసిపోయెను. కాని, తన యెడల నట్టి నిరాదరణముఁ జూపిన చిత్రకాయ మున శైటు హానిఁగూర్తునాయని యాలోచించుచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాడ వ్యాఘ్రము నిద్రించుచుండఁగా స్రుమ కుట్టము నెమ్మదిగా సమీపించి దానికన్నుఁబోఁ బొడిచి, చయ్యన భూజాగ్రమునెక్కి హాస్యప్రౌఢ వాక్యములతో

“ శాస్త్రాలపతీ ! పోయిన కంటికి వగవకుము. రెండవ కన్నున్నందులకు సంతసింపుము ” అని పలికెను. ఇట్లు నయనము నొవ్వి బాధ భరింపజాలక యావులి కొన్నాళ్ళకు మరణించెను.

అతిదాతృత్వము మంచిదికాదు.

8. కొక్కెర .



“క. వ్యవసాయము కొలదియ, దే
శవిధముఁ గాలఁబుఁ బూర్వసంచితమగు సా
మ్మ విచారింపక యబ్బున
దివిరి వ్యయమునేయునతఁడు దీనతఁజెందున్.”

ఓశేష జలములేని యొక్క మడుగుచేత నొక చీక
కొక్కెర వసించుచు, నందుండు జలచరముల నాహారముగాఁ
జేసికొని సుఖముగాఁ గాలము గడపుచుండెను. ఇట్లుండ
నొకనాడంబరవీధినిఁ బెక్కు బకంబులు పోవుచుండుటఁ జూచి,
తనకులమువారని సంతసించి, వానికడ్డముగాఁ బోయి, తాను
నివసించు నెలఁపుఁజూపి “ మీరండఱును నవ్వోటికి రావల
యును. అచ్చట నొక్క కొలనుగలదు. అందు బ్రశస్తము
లగు మత్స్యములున్నవి. కులమువారగు మీరు మెచ్చ విందుఁ
జేసెద ” నని ప్రియవాక్యంబులఁ బలికెను. ఈ వాక్యములు
విబుద్ధిమంతంబులగు నావిహంగములు బకంబునఁ జూచి

కులమువారిపై నీకున్న భక్తికెంతయు సంతసించితిమి. నీవు మమ్మావవలదు. వాత్సల్యముండినఁ జాలును. మమ్ముఁ బోనిమ్ము అని పలికెను. బళ్లబందులకు సమ్మతింపక వానిని మఱింత బ్రతిమాలఁగా, నందుఁగొన్ని విహంగములు దానిం జూచి “బకమా ! ఈ యూధమసంతము. నీనెలవు మేముండుటకుఁ జాలదు. నీవు చెప్పిన తటాకమును నందుండు నాహారమును మేమెఱుంగుదుము. అవి యల్పమాత్రములు జలదాగమము వఱకును నీకు సరిపోవును. మాకొకకు నీవు శ్రమ పడవలదు. మమ్ముఁ బోనిమ్ము” అని పలికెను. అందులకు బకము “మీరు నావాక్యములు ద్రోచిపోయినచో మీ రెల్లరుఁ గనుచుండ నిప్పుడే జీవములు విడిచెద” నని వచింప, నా పక్షులమాటలు ద్రోసివేయఁ జాలక, దాని నివాసమున కేగెను.

ఆరాత్రి యాపక్షు లచ్చటనిలిచి, తటాకంబున నున్న మత్స్యములనెల్ల, మందుకైన నొక్కటి లేకుండఁ దిని మఱు నాడుదయమునఁ బోయెను. తరువాత కొక్కెరకు చినుట కొక మత్స్యమైన లభింపక, యాకలిబాధచేఁ గొన్ని ప్రాద్దులకు మడిసెను.

అనుచిత లోభగుణ ముండఁగూడదు.

9. ధనగుప్తుడు - వర్ధమానుడు

“క. చెలితనమునఁ దనుఁజెఱచిన

తులువంగని తొలఁగిపోక ♦ తోరపుఁ బ్రియముల్

వలుకుల తీపులుఁ జూపుచుఁ

జెలియై వర్తించిగాక ♦ చెఱువఁగ నగునే.”

ధరారమణికి భూషణంబయిన యుజ్జయునీ నగరంబున ధనగుప్తుడు, వర్ధమానుడు నను నిరువురు సఖులండిరి. నర్వ ధన ప్రపూర్ణులైన వారిగువురును వణిక్కులంబులొ మిగుల ఖ్యాతిఁగాంచిరి. చీనాదేశమున నొక ద్వీపముండు ఇనుము నకు సనుముగా బంగారమిచ్చెదరని విని గూ యిరువురును రెండోడలపై నినుము వేసిగాని యాదీవికిఁ బోవుటకు సముద్ర ముపైఁ బ్రయాణమైరి. మార్గమధ్యమున వర్ధమానుడు జ్వర వీడితం డగుటచే ధనగుప్తుఁ డతనింఁగాంచి “మిత్రమా! నీ విప్పుడు సముద్రప్రయాణము నేయఁజాలవు. గృహంబునకుఁ మరలిపోమ్ము. నీయినుమునకు వచ్చు సువర్ణమును నేను తెచ్చి యిచ్చెదను. నావిషయమై నీవావంతయు సందియ ముండఁ బనిలేదు.” అని పలికెను. ధనగుప్తునిమాటలు నమ్మి వర్ధమానుడు నిజపురమునకుఁ బోయెను. ధనగుప్తుడు వర్ధ

మానుని సేవకులతోడను, నోడలతోడను, ద్వీపమునుజేరి
యచ్చట దాగెచ్చిన యినుమును విక్రయించి, దానికి సమ
మగు హేమమును నోడలపై జేర్చి, మరల సముద్రముపై
నిజ పురాభిముఖుం డయ్యెను.

ఇట్లు వచ్చునప్పుడా ధనగుప్తుడు తన మనంబున
వర్థమానునకు నోడెడు హేమము నిచ్చుటకు నాచిత్తము
సమ్మతించుటలేదు. ఈ సాములో నతనికి వీసమైన నీయ
జాలను. ఎక్కడిచుట్టము ! ఎక్కడి మిత్రుడు!” అని తలంచి,
వర్థమానుని సేవకులను నీటిలో ద్రోచివంపి, యోడలనొక
రేవునకుఁ జేర్చి, యచ్చట నొకప్రదేశమున యా యోడల
యందున్న హేమమంతయు, బాణి, మాతృనివాసముఁ జేరెను.
అతఁడు వచ్చినబాడ నెఱింగి వర్థమానుఁడతనింజేరి కుశలప్రశ్న
ములడిగి “అన్నా ! నీవు మార్గమధ్యమున నేమి కష్టములు
బొందుచుంటివో యని తలంచుచు, నిన్ను సుఖముగా నింటికిఁ
జేర్చుమని భగవంతుని వేడికొనుచు నీరాకకై వేచియుంటిని.
సుఖముగా వచ్చితివిగదా! ఎట్లులాభము వడసితివి?” యని
యడిగెను.

అందులకు ధనగుప్తుడు దుఃఖము నటించుచు “న్నేహీ
తుఁడా ! ఏమనిచెప్పుదును. సముద్రమును దాటి యినుమును
విక్రయించఁదలంచిన పురంబునఁజేరి, యందొక్క గృహంబున
నాయునుమునుజేర్చి యుండఁగా, మూఁడు రాత్రులలోఁ దాని

సంతయు నెలకలు మ్రంగినవి. కొండంత యినుములో నొక పాతికమైత్రైనను నుండసీయక యవి తినివేసినవి. ఇంక నే సచ్చట నుండుటకుమిగులసిగ్గుపడి విచారమనస్కుడనై యుదధి గడచి వచ్చితిని. నీపరిచారకులు తెవుల్ల చే మడసిరి. మిత్రుడనైన నేను నిన్నుఁ జెరచితిని. పాపపు దైవము మనకెట్టి చింత గలిగించినాడు, అని పలికెను.

ఈమాటలు విని వర్ధమానుఁడేమియు బదులు చెప్పక శృహంబునకు వచ్చి యంతరంగమున “ ఈధనగుప్తుడునన్ను సంపూర్తిగ వంచిచినాడు. ఇప్పుడు నే నేమియుఁ దొందరపడరాదు, చెలితనమున నన్ను వంచిచిన యీతనిని నేనుమరలఁ జెలితనముననే వంచింప వలయును ” అని తలంచి, యెప్పటి నెయ్యంబు నటించుచు, నాతని శృహమునకుఁ బోవుచు వచ్చుచుండి యొకనాడు కడుఁబ్రేమ గలిగిన వానివలె నాతని పుత్రుని నెత్తుకొని తనశృహంబునకుఁ దోడితెచ్చి, యొకచోట దాచి, దుఃఖసముద్రమున మునింగిన వానివలె నుండిరు. కొంతసేపటికి ధనగుప్తుని నేవకుడువచ్చి తన యజమానుని కొడుకు నిమ్మనియడిగెను.

అందులకు వర్ధమానుడు మిగుల వగచుచు “అక్కటా! ఈమాటఁ జెప్పటకు నాకు నోరురాకయున్నది. ఆకుమారుని నొక గద్ద యెత్తుకొనిపోయిన” నని పలికెను. నేవకుఁ డరిగి యా మాట ధనగుప్తునితోఁ జెప్పెను. ధనగుప్తుఁ డా వలుకు

విని కడు నాగ్రహంబంది, “లోకములో నిట్టి వింతయుండునా” యని తనవారితోఁ బలికి, వెంటనే రాజుదగ్గఱకుఁ బోయి, యాసంగతి నెఱింగించెను. రాజేంద్రుఁడు వర్ధమానుని రప్పించి “నీవు ధర్మపరుఁడవు. ధనవంతుఁడవు. ఏ యుగంబుననైన బాలకుని గ్రద్దయెత్తుక పోయెననుమాట వింటిమా? నీవెల్లు బొంకవచ్చునా” యని పలికెను. అప్పుడు వర్ధమానుఁడు ముకుళితకరకమలుఁడై రాజుతో “మహారాజా! ఈ విషయమును మీరు బాగుగ విమర్శింపవలయును. రెండోడల యినుమును మూషికంబులు దినుట యెక్కడనైనఁ గలదా! ఇట్లయ్యెనని చెప్పుచు నాకీతఁ డీయవలసిన నావెడు ధనంబు నీయకయుండె” నని వదించెను. ఆ నృత్తాంతమేమని జనపతి ధనగుప్తునడుగ నతండ్రిట్లుపలికెను. “ఈతఁడు నాకు హితుఁడు. ఈతనికై నేను వ్యాపారమునకు రెండోడల యినుమును దీసి తొనిపోయితిని. ఆయినామంతయు నెలుకతండము భక్షించెను. ఓడఁ దినుమునకును నోడఁడు కనకము గావలయునని ఈతఁడు పలుకుచున్నాడు.”

వర్ధమానుఁడు రాజుగారిని ‘నృపాలా! ఇనుమును నెలుకలు భక్షించెననుట కల్పవలుకు గాకున్నచో నొక బాలుని గృధ్రయెత్తుకొని పోయెననుమాట యనుచితమగునా” యనెను. ఆమాటలకు రాజునవ్వి మంత్రిలనుగించి “ధన గుప్తుఁడు బొంకిన దానికీ వర్ధమానుని మాట సరిపోయిన” నని

పలికి, ధనగుప్తునిచూచి “ఓయీ ! నీవు కల్లలుపలికితివి. ఎలుక లెచ్చటనైన నినుమును దినువా ? ఈతని ధనంబీతని కిమ్ము” ని చెప్పెను. వర్ధమానుఁ డిచ్చిన యినుమున కినుమే గాని కనకమెట్లిచ్చెద “నని ధనగుప్తుడు పలుకఁగా, నృపాలుఁ డాగ్రహమంది, భటులంజూచి “ఈ వైశ్యుఁడనత్యవాది. మిత్ర ద్రోహి వర్ధమానుని ధనంబపహరించి యిట్లు ప్రేలుచున్నాడు. వీరింజూర మామఁడు, అని నుడివెను. అంతట రాజభటులూ ధనగుప్తుని బట్టుకొని, సంతనే యతఁడు దేహము వడంక; రాజుతోఁ దనకు నినుమునకుఁ బసిడి యిమ్మడి గల్గుటయును, తాను రెండోడల కనకమును దెచ్చి వర్ధమానుని సేవకులను నీట ద్రోచి చంపుటయుఁ దాను సువర్ణము పాతిన చోటును జెప్పెను. అంతట రాజేంద్రుఁడు తనవారిం బంపి, ధనగుప్తుడు పాతిన రెండోడల కనకంబును దెప్పించి వర్ధమానున కీయఁగా వర్ధమానుడు “దేవా ! నాధనము నాకున్నజాలు” ననిపలికి యోడెడుకనకము మాత్రము పున్నుకొనెను. వర్ధమానుని గుణమునకు సంతసించి, రాజేంద్రుఁడు ధనగుప్తుని సర్వ ధనంబును గైకొని, యాతనినాలుబిడ్డలతోఁ బురంబు వెడల నడపెను.

వివేకములేనివారితో బాత్తుకలిపిగొని

సదుపదేశముఁ జేయరాదు.

10. వానరము - పక్షి.

ఒక వృక్షరాజముపై నొక పక్షి తనభార్యతో వసించుచుండెను. ఆపక్షికి చెలికాడై యొక వానరముఁ గూడ నా చెట్టుపైననే యుండెను. ఒక నాటినాత్రి దట్టమైన వర్షము గుఱియుచు, నరణ్యమంతయు జలమయంబై యొప్పును. అప్పుడు పక్షి—కొన్ని మిడుగురు బుద్ధులను మన్ననకంటఁ జేసి గూటిలో బెట్టి—తానును భార్యయునందుండి, యొకవృక్ష శాఖపైఁ జలిచే వడఁకుచున్న తన సఖుడగు వానరమును జూచి యిట్లుపలికెను. “మిత్రుడా! చలిచేమిగుల బాధఁబొందుచున్నావు. ఈ వానయెప్పటికడఁగునో! ఎప్పుడు తెల్లవాఱునో! నా గూడుకడుసన్న మగుటచే నీకిందెడఁగలేదు. నీకు నేనేమియు నుపకారము నేయఁజాలక యున్నాను.

“ఉ. మచ్చికరెట్టిగాఁగ దన + మందిరమొంది యభీష్టవస్తువుల్
నెచ్చెలులెల్లఁ బొంది సుఖ + లీలఁజరింపఁగఁ జేయలేమికి
వెచ్చనియూర్పు నించిగొని + విన్నదనంబును బొంది నెవ్వగ
నెచ్చినయల్లు సజ్జరుడు + వేటొకదర్శితచేత నొచ్చునే.

తనవారు బాధపొందుచుండఁగాఁ జూచి సుజనుడైన వాఁడోర్వలేడు. వానరోత్తమా! ఉండుటకుఁ దగిన యాలయ

మును నీవు జేసికొని యుండకపోవుటచే నిట్టి కష్టము సంభవించినది.”

ఇట్లు విచారించుచు హితముఁ జెప్పిన పక్షి చూటలు విని వెంగలియైన యాశోతి తన మనంబున “ ఈ పక్షి తన భార్యతో సుఖముగాఁ గూటిలోనుండి నన్ననహాయునిగాఁ దలంచి, యిట్లు ప్రేలుచుండెను. తన కిల్లున్నదట! నాకు తోదట! నీవి గర్వమడంచెదఁ గాక ” యని తలంచి, పక్షి గూడున్న తరుణాఖను పెట్టిన విడిచి, వెఱపుచే ఖగాంగన గూయాచుండ నీటిలోఁ బడవై చెను. అప్పుడు నీళ్ళంబడి బెగడుచున్న తన భార్యను రక్షించుకొని, యాపక్షి మఱి యొక చోటికిఁ బోయెను.

వివేకహీనులతోడ చెలిమి యెప్పటికైనను నాపద శరీగించును.

సుమతి పగమేలు విమతి నెయ్యమున కంటె.

11. బ్రాహ్మణుడు - చోరుడు.

ఒకపురంబున బంధుకుండ నెడు బ్రాహ్మణుడు గలడు. తొల్లి యాతఁడు ధనికఁడైయుండి, యవిలంఘ్యుడై వఘటనచే దారిద్ర్యసాగరంబున మునింగెను. బిడ్డలు కడుపునిండ నాహారములేక దీనులై యుండుటఁ జూచి, భార్య చింతించుచుండ,

నాతఁడామెను విలోకించి “నీవు విచారించినందువలనఁ బ్రయోజనములేదు. బ్రహ్మవాగ్ధతను నెవ్వఁడును దప్పింపఁ జాలఁడు. అయినను నీచారిద్ర్యమునుండి మనము తొలంగు నుపాయముఁహించెదఁగాక ! చిత్రవర్ణీ నగరంబున నా తమ్ముడగు విపులుఁడు ధనవంతుఁడై యున్నవాఁడు. నేనాతనికిడ కేగి నాదురవస్థఁ దెలిపినచో నేనుని యొసంగకపోవఁడు, అని పలికి యొక దినంబున బయలుదేరి, దినదిన ప్రయాణంబులఁ జిత్రవర్ణీ నగరంబుఁ జేరెను. విపులుండగ్రజుని జూచినంతనే మహాభక్తితో నమస్కరించి, తగువిధంబున గౌరవించి, కుశలప్రశ్నంబులడిగి, యాతని దైన్యస్థితియంతయు నెఱింగెను. విపులుఁడు నిజపుత్రకళత్ర సహితంబుగా, నారాధించుచుండ బంధుకుండచ్చట నొక మాసముండెను. ఒకనాడు బంధుకుఁడు తమ్మునిఁజూచి “తమ్ముడా ! నేనువచ్చి మాసమైనది. గృహమున నాలుబిడ్డలు బెంగపడి యుందురు. నేనెట్లయిన నెల్లిపయసము గావలయు” నని చెప్పెను. విపులుండందులకు సమ్మతించెను.

ఆనాటి యర్ధరాత్రి సమయమున విపులుఁడు బంధుకునిఁ దన గృహవరణంబున నున్న రసాలభూజముక్రిందికిఁ దీసికొనిపోయి, “అగ్రజా ! నీవు నాకుఁ బితృసముండవు. నీకుపకారము నేయుటకన్న నాకు మఱియొకపుణ్యములేదు. నీకు నేను ధనంబిచ్చితి నేని చారిత్రండు దొంగలవలన మిగుల భయం జూడవును. కావున ననేక నిష్కసహస్రమూల్యంబగు

నొక్క మాణిక్యమిచ్చెదను. దీనిని నీవు మ్రొంగి యుంచుకొని జీర్ణమలినాంబరముల ధరించి వేకువజామున నగుగుము” అని చెప్పి యొకమాణిక్యము మ్రొంగనిచ్చెను. తరువాత నయ్యిరువురును శయన స్థానంబుల కరిగిరి.

ఆయిరువురి పలుకులును, దద్వాప్సారంబులును, నా భూజముపై దాగియున్న యొక చోరు డెఱింగి సంతోషించి యంతరంగమున “ఈ విపులుని యింటికి గన్నము వెట్టి పోయితినేని యేమి దొరకునో! ఇప్పుడు నాకు మంచి లాభము కలిగినది. నేను నెమ్మదిగా నావిప్రుడు బయలుదేలు నప్పుడు వెంటనేగి, మార్గమధ్యమున నాతని వధించి, మణిగైకొని, యింక గన్నపువేట మాని సుఖముగాఁ జరించెద” నని తలంచి యొకచోట నుండెను. ప్రభాతకాలమున బంధుకుఁడు పయనమై పోవుచుండెను. చోరుఁడాతని పజ్జఁ దగిలి సాధువోలే సముచితంపు భావలాడుచు, దాను తలచిన పనికి ననువుఁ జూచుకొనుచు బోవుచుండెను. ముందున్న యరణ్యమున నావిప్రుం దెగటాన్చువచ్చుననుకొని యాచోరుఁడు శాంతదూరమరిగెను. అంతలో నాప్రదేశమునకు మఱి కొందఱుచోరులువచ్చి, యాచోరుని, బ్రాహ్మణునిఁబట్టుకొని కట్టికొట్టగా, వారు “అయ్యో! మేమునిరుపేదలము. మమ్ము బాధింపవలదు. రక్షింపు” డని మొరవెట్టిరి. వారి మొరవిని చోరులు కొంచెము కృపగలిగిన చిత్తముఁ గలవారై “వీరు కపట వేషముల ధరించినారు. ఈమాయలుమనకుఁ దెలియనని

తలంచిరి కాఁబోలు ! వీరి యుదరములఁ బట్టి చీరుదము. ముందుగా నొక్కని కట్లుగావించి వాని యుదరమున నేమైన నున్న రెండవవానింకూడఁ జీగుదము. లేకున్నవానిని విడిచి పెట్టుదము.” అని తలంచి, ముందొకని వధించుట కున్ముక్తులయిరి. అప్పుడు బ్రాహ్మణుని దొలుత మోసము జేయఁదలంచిన చోరుఁడాత్మ గతంబున “తానొకటి తలఁచిన దైవ మింకొకటి నేయనను పలుకు తధ్యమయ్యెను. పాపముఁజైన బ్రాహ్మణునిఁ జంపఁదలంచి నందులకు నాకీ ముప్పుఘటిల్లినది. ఇప్పుడీ తెక్కలికాడు బ్రాహ్మణుని కడుపుఁవచ్చి యందున్న రత్నమునుజూచి, పిదప నన్నఁకూడఁ జంపుదురు. అట్లుగాక ముందు నాకడుపే వచ్చి, కనకము లేకుండుటఁ జూచి, యీ బ్రాహ్మణుని విడిచి పెట్టెదరు. నేనెట్లయినను జచ్చుట నిశ్చయము. కావున నెట్లయిన బ్రాహ్మణుని రక్షించి యాతనిం జంపఁదలఁచిన పాపమును బోగొట్టు కొందునని తలంచి, యాచోరులతో ముందు తనకడుపు వ్రచ్చుడని పలికెను. అంతట వారు ముందుగా నాచోరుని యుదరముఁ జీల్చి యందుఁ గనకమును గానక, బ్రాహ్మణుని జంపినను నిశ్లేయుండును. ఏమిప్రయోజన” మని, యాబంధుకుని బంధ విముక్తునిఁ జేసి విడిచి పెట్టిరి. క్రూరులనే విడిచిపెట్టఁబడిన బ్రాహ్మణుఁడు నిజ నివాసము జేరికొనినను ననుజూడిచ్చిన రత్నముతో ధనికఁడై దారా సుతాదులతో సుఖముగా నుండును. వివేకమానస చోరుఁడైన చోరుఁడు భగవదనుగ్రహమున నాకమున కరిగెను.

మోసముఁజేసియైనను శత్రువుల సంహరింప వచ్చును.

12. సర్వము - మూషికము.



“క. నమ్మకపూరాదను తటి

నమ్మిరిపునిగలిసి నమ్మి ♦ నడచుటయొప్పుం

బిమ్మట నేమటకతొలగి

నమ్మక యుండంగవలయు ♦ నరవరవానికె.”

ఒక నొక క్రూర సర్పంబును బట్టి, వెదురు పెట్టి
యంబెట్టి, దానికెరగా నొక మూషికంబును బడవేసెను.
ఆయరగ మా మూషికంబును గఱవరాగా, నయ్యది బెదరక
దానిం గాంచి “నీకు నే నుపకారముఁజేసెద. నీవు నన్ను
రక్షింపుము. నాతోనీవు చెలిమిఁ జేసితివేని మన యిరువుర
కును మేలుకలుగును. నేనీ పెట్టెయం దెప్పుడు పెట్టబడితి నో
యప్పుడే చచ్చినదానిగఁ దలఁచితిని. నగము చచ్చియున్న
నన్నుఁ జంపినను, నీకుఁ జెఱతప్పదు. అధిక బలుఁడనగునాచేత
గాని దీ యెలుక చేతనగునా యని నీవు సంశయింపవలదు.
ఎవ్వఁడే కార్యమున నిపుణుఁడోవాఁడుదానియందుఁబూజ్యుఁడు.
వానిని హీనుఁ డనవలదు. సూదివలన నగుపని గొడ్డలిచేతఁ
గాదుకదా !

“క. తనకార్యము గొఱకై హీ

నుని యొద్దకునైనబోఁజి ♦ నుషుహింజండా

లుని యింటి కుపశ్రుతికై

చనుననగా స్వార్థమాది • సద్విజ్ఞానన్”

నేజెప్పినట్లు నీవు నిందువేని నీకేచెఱతప్పను. ఇందులకు నీవు సమ్మతింపక నన్ను జంపితివేని నీయాకలితీరునా? నిన్ను నేనుచెఱ బాపితివేని, నీ యిచ్చవచ్చినట్లు క్రీడించుచు జిఱుకవ్వలను, బలులను, నెలుకలను హాయిగా భక్షింప వచ్చును” అనిపలికెను.

ఈ మాటలకు సర్పము సంతసించి యయ్యెలుకను కరండనిగ్రహ మెట్లుడిపెదవని యడిగెను. అందులకు మూషికము సర్పమును జూచి “నేను నీతలపై నిలిచి యొకమంత్రము జపించెదను. జపము పూర్తి యైనంతనే నిన్ను బిలిచెదను. నేను పిలుచునంతవఱకును నీవు కన్నులు మూసికొని యుండ వలయు” నని పలికెను. ఎలుక చెప్పినట్లు సర్పము కన్నులు మూసికొనెను. ఎలుక దాని శిరముపై నిలిచి కరండనిగ్రహ మొనర్చి యామార్గమున జోయెను. కొంతసేపటికి బాము కన్నులు తెఱచి చూచి, “ఆహా! మూషికము నన్ను మోసము చేసి ప్రాణముల రక్షించుకొని యావలఁ బడినది. లేకున్నచో నుఖముగా భక్షించి యుండున” యని తలంచుచు ఎలుక చేసిన మార్గమునుండి యావలకు జోయెను. దురాత్ములకు ధర్మబుద్ధి యుండదుకదా!

అట్లు కరండమునండి వెలువడిన యరగము మూషికముండు బిలద్వార మెఱింగి, యిచ్చటికిఁ జేరి “నాప్రాణ పఖండ! ఈవలకు రమ్మ. నీతో నుచితసల్లాపములు నేయవలయు” నని పలికెను. ఆపలుకులు విని మూషికము మృద్బద్ధంబైన బిలద్వారంబున నిలిచి, యాశీవిషముతో “సర్పమా! నన్ను నీవు రక్షించితివి. నిన్ను నేను రక్షించితిని. ఈ విషయము మఱవక యుండుము. అదియేచాలును. హీన బలుడనగు నేను నీచెలిమి కెంతవాడ. ఇది యట్లుండ, నేను నీకువైరిని. కార్యాధిమాత్ర మిత్రత్వమున నన్ను నీవు వహించుదువా? ఇన్ని మాటలేల? నేను నిన్నుఁ జేరుటకు వెఱతును. అని పలికెను. ఆమాటల కహి సిగ్గుపడి యరిగెను. మూషికము సుఖముగానుండెను.

మతిమంతు లుపాయము చేతనే శత్రువుల నడంతురు.

13. బోయవాడు - శుకము.



“గీ. ఆసపావజాతీయఖలంబుపైఁ బాటుఁ
బసిడిమీఁదనేల పాఱకుండు
పసిడిమీఁద నాన పాఱిన మనుజుండు
తనకువచ్చుకీడు తలఁపఁ గలఁడె.”

ఒక యరణ్యంబున నొక మహోన్నత భూజంబుపైఁ దన పిల్లలతో నొక శుకియుండెను. చిలుక పిల్లలను నొక

బోయవాడప్పడప్పడు తీసికొని పోవుచుండుట గలదు. ఒక నాడువాడొకపిల్లల కొఱకై యాభూజము నెక్కి, గూటియందున్న పిల్లలను దీయుచుండగా, శుకి వానిని విల్కోకించి “అన్నా! కన్నులు తెరిచి నాపక్షుల వలన నీకేమి లాభమున్నది. ఇవి నీ కాహారమున కక్కఱకు వచ్చునా? పిల్లలను జంప వచ్చునా?” అని పలికెను. అందులకాబోయ “నేను నీపిల్లలను జంపుటకు దీసికొని పోవుటలేదు. నేను వీని నెవ్వరి కైనను వెలకమ్మిదను. వారు వీనిని గారాబముతో బెంచుదురు.” అని బదులుచెప్పెను. అప్పుడు కీరాంగన వానికిట్లు పలికెను. “నీవు ధనముపై కాంతచేతనే యిట్లు చేయుచుంటి నని పలికితివి కావున నీకుగనకమున్న ప్రదేశము జూపెదను. నా బిడ్డల విడువుము. ఒక భాగ్యవంతుడు దొంగల బాధకు భీతిల్లి యిచ్చటకు సమీపమున నున్న యొక వెలగ మ్రోని తొలటయందు సువర్ణమును దాచినాడు. కేనది చూచినాను. ఆ ధనమును జూచితి నేని నీవు మరల బక్షులను బట్టు బుద్ధి బూనవు. నేను నీకాతావు జూపెద.”

కీరము పలుకుల కాతడు సంతసించి భూజమును దిగెను. అంతట నా శుకమాతనిని దన నివాసమునకు గొంచెము దూరముగానున్న యొక వెలగ చెట్టుంజూచిపి దాని తొలటయందే ధనమున్న దని చెప్పెను. ఆ తొలటిలో మహాభయంకరమైన యొక సర్పముండుట యెఱింగి, దానిచే

నాతఁడు హతుండగునని తలంచి యాశుక మాతని నాప్రదేశ మునకుఁ గొనివచ్చెను. బోయివాఁడు చిలుకమాటలనమ్మి, యీ వెలగమాని తొలటయందఁ జేయవెట్టిన యంతనే యందుండి, భీషణోరగంబీవలకు వచ్చి కఱచెను. వెంటనే యాతఁడు నేలఁబడి మృతినందెను.

“క. తనచే నసాధ్యుడగు శ

త్రుని నన్యనిచేతనైనఁ ♦ ద్రుంగునటులుగా

నొనరింపవలయుఁ దానెఱుఁ

గనివాఁడును బోలెనీతి ♦ కాశలమెసఁగన్.”

దురాశ ముఖముఁ దెచ్చును.

14. సు వ ర్ణ పీ వి .



పర్వత నాశకులను మునులు సృంజయిండను రాజు కడ శొకసయముననేగి, యాతనిచేఁ బూజింపఁబడి, తన్మందిర మునఁ గొన్నాళ్ళుండిరి. ఆరాజేంద్రుఁడొనర్చు చున్న సేవలకు వారు సంతసించి యతనిం గాంచి “రాజేంద్రా! నీకు గావలసిన వరంబేదేని యొకటి గోరుకొను ” మని పలికిరి. ఆపలుకులకు సృంజయుఁడు సంతసించి “మహాత్ములారా ! దేవతలను మించునట్టి యొక కుమారుఁడు నాకుదయించునట్లును, నాతని నిష్ఠివనాదులు సువర్ణమగునట్లుగను నాకు వరంబనుగ్రహింపుఁ”

డని కోరెను. మునీంద్రుల వరమును రాజేంద్రునకుఁ బ్రసాదించి నిజేచ్ఛంజనిరి.

కొనాళ్ళకు సృంజయునకొక కుమారుఁడు జన్మించెను. వానినిష్ఠీవన మలమూత్రాశ్రుస్నేదనంబులు సువర్ణమయములగు చుండుటచే నాతఁడు సువర్ణష్ఠీవియను పేరంబఱిగి, దినదిన ప్రవర్ధమానుఁడగుచుండెను. చోరులీ వృత్తాంతమునెఱింగి సమయము వేచియుండి, యక్కమారు నడవి కెక్కుకొని పోయి వధించి, యదరంబున సువర్ణంబుఁగానక మృతకళేబరమును బాటవైచి పోయిరి. మందిరంబునఁ గుమారునిఁ గానక సృంజయుఁడు పరిపరి విధములఁ బరితపించుచు, నాతని నెవ్వరు మ్రుచ్చిలేందో యరయుటకు నలుదిక్కులకు భటుల నంపెను. అరణ్యమునఁ జోరులచేఁ జంపఁబడిన సువర్ణష్ఠీవిక కళేబరమును జూచి వచ్చి, యావృత్తాంతము సృంజయున కెఱింగించిరి. సువర్ణముపై భ్రాంతిచే నెవ్వఁగో చూరు లాకుమారునకు మృతిఁ గూర్చి యుండురని రాజేంద్రుఁడు శోకించుచు నారదునిఁ దలంచుకొనెను. నారదుం డగుదెంచి, మృతినొందిన సువర్ణష్ఠీవిని బ్రతికించి, రాజునకు మోదముఁ గూర్చి యరిగెను. మఱికొన్నాళ్ళకు సృంజయుఁడు, భార్యపుత్రులతో భాగీరథీ తీరకాంతాఁమునందు విహరించుచుండఁగా, నొక శార్దూలమువచ్చి, సువర్ణష్ఠీవిని నోటఁ గఱచుకొని యదృశ్యయయ్యెను. అప్పుడు రాజేంద్రుఁడుచు, భార్యయు మిగుల

విలపించి మరలనారదుని దలంచుకొనిరి. నారదుండుడరుడెంచి శోక సముద్రమున మునిగియున్న నృపాలునిఁ జూచి “రాజేంద్రా! ఇంక నీవు విచారించినందువలనఁ బ్రయోజనము లేదు. నీకును నీకుమారునకును ఋణముతీరినది. దేహికి జననమరణములు నవాజములు. నీకుమారుఁడు తిన్నమిండునే మోయని యింద్రుఁడే యిట్లుజేసినాఁడు” అని చెప్పివెడలెను. దురాశఁబూని యిట్టి కుమారుని గాంచినందులకీదుఃఖము కలిగినదని రాజేంద్రుఁడూరటఁ బొందెను.

ఉత్తమజ్ఞాన సంపన్నుడైనవాఁడు, కులసీమఁడైనను
బూజనీయుఁడు.

15. ధర్మ వ్యాధుఁడు.



చతుర్వేదంబులును, సమస్త శాస్త్రములును, సంపూర్ణిగాఁ జదివిన ధర్మ వ్యాధుండును నొక బ్రాహ్మణుఁడు గలఁడు. అతనికొక రాజపుత్రుఁడు సఖుడైయుండెను. మిత్రత్వమునఁ జేసి యా తండా రాజపుత్రునితో ధనర్విద్యాభ్యాసముఁ జేసి యరణ్యమునకరిగి పెక్కు మృగంబుల నేముచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు, విధివశమున ధర్మ వ్యాధుఁడు విడిచిన శరము తపముఁ జేసికొనుచున్న మునికిందాకినంతనే యతఁడు నేలఁ బడెను. ధర్మ వ్యాధుఁడు మిగుల భయమందుచు మునిని

సమీపించి, యనునయవాక్యములు బలికెను. కాని యమ్మునీం
 మ్రుడలిగి “నీవు బ్రాహ్మణుడవై యండియుఁ బాపకర్మమునఁ
 బ్రవేశించితివి కావున మృగవ్యాధ జన్మండవగుదువు గాక”
 యని శపించి, వెండియుఁ గరుణించి “నీవు కిరాతకులంబున
 జన్మించినను సమస్తధర్మములు నీయందు నిలిచియుండును.
 గురుపూజ నేయుదువు. అపరజన్మంబున బ్రాహ్మణుండవగు
 దువు” అని పలికెను. ధర్మవ్యాధుఁడు మునిశాపమునఁ
 గిరాతుఁడై మృగమాంసమును విక్రయించుకొని జీవించుచుఁ
 గురుశుశ్రూషలఁ గావించుచుండెను.

ఇట్లుండఁ గౌశికుండను నొక బ్రాహ్మణుఁడు ధర్మ తప
 శ్శీలుఁడును, సంతతాధ్యయన తత్పరుండునై యొక శిష్ట
 గ్రామమున నుండెను. అతఁ డొక్కనాఁడు గ్రామసమీప
 మున నున్న యొక వృక్షమూలమున నాసీనుఁడై వేదంబులు
 జరుపుచుండఁ దదీయశాఖాగతంబైన యొక కొక్కెర యాత
 నిపై రెట్టవైచెను. అంకుర కాద్విజం డలిగి చూచినంతటనే
 యాబకము నిశ్చేతనమై నేలంబడెను. అంతట నాబ్రాహ్మ
 ణుఁడు తన మూలమున నాకొక్కెర మృతినొందెనని మిగుల
 విచారమంది మధ్యాహ్నమగుటంజేసి, కృతాహ్నిక క్రియా
 విధానండ్లై గ్రామంబున కరిగి, యందు శుచులైన విప్రగృహం
 బుల కరిగి భిక్షాచరణంబు నేయుచు, సందొక్క వాకిట నిలిచి
 “భిక్షాం దేహి” యనినంతటనే, నాయుంటి సతియు నతి సంభ్ర

మమున భిక్షుడుటకు రాజోప నాక్షణముననే యామె పతి మిక్కుటమగు నాకలితో గృహమునకు రాగ, నతనికిభోజనం బిడితగు సవర్యల జరపి, యంతలో వాకిట నిలిచియున్న కొశికునిఁదలంచి, భిక్షుఁడైనాని యాతని కియ్యఁగోయెను. కొశికుఁడు రోషరంజితలోచనుడై “ఓపడఁతీ! ఇంతకాలము నిలిపియుంచి నన్నవమానించుట నీకు ధర్మమా?” యనెను. అంగుల కా వనివ్రతాతిలకము పతి సవర్యల యందుండుటచే నాలస్యమయ్యెనని పలికెను. బ్రాహ్మణుఁడు గినిసి యామె కిట్లనెను.

“ఉ. నీమగఁడింత యెక్కువెను • నీషులు భూసురులంతతక్కువే
కోమలియేలుయిట్లుకడుఁ • గ్రొవ్వునఁగానవులోకవంశ్యులన్
భూమిను రేంద్రులన్ దివిజుఁ • పుంపుఁడొదగభక్తిగొల్పుచో
నేమిటి కొక్కొ వారుగడు • నెల్లిదమైరిట నీకు నిచ్చటన్.”

“క. అవమానితులై ధరణి

దివిజులు గోపాగ్ని శిఖల • దీపించి మహా

ద్రవన ద్వీపంబులతో

నవనినయిన బొడవడంతు • రప్రతికారుల్.”

బ్రాహ్మణుని కోరిధవాక్యముల కాసాధ్వీ శిరోమణి యిట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. “బ్రాహ్మణోత్తమా! నా తెజంగు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. నాకుఁ బతియే పరమ దైవము. వాఙ్మనఃక్రియ లందాతని కనుగుణ్యముగ నడచుకొనుచుండును.

నీవతి గ్రోధుండవగుట నేనెఱుంగుదును. నీగోపంబున నొక
 గొక్కర నిహతంబయ్యెగాదె. ఇది మదీయ సాత్వివ్రత్య మహి
 మంబునఁ జేసి కాంచితి. గ్రోధంబుఁ గొనియాడుట లగుకాదు.
 ధర్మము బహుమార్గ దృష్టంబై సూక్ష్మంబై యుండును.
 నీవు కేవలము స్వాధ్యాయ పనుండవు గాని ధర్మసూక్ష్మము
 నెఱుంగవు. కావునఁ దడయక విధిలానగరంబున కరుగుము.
 అందుఁ జితేంద్రియఁడును, సత్యవాదియు, మాతాపితృభక్తుఁ
 డును నైన ధర్మవ్యాధుండను కి గాతుఁడున్న వాడు. ఆతఁడు
 నీ కళుల ధర్మంబుల నెఱింగించి, సంశయచ్ఛేదంబు సేయును.”

ఇట్లు పలికిన యాసాధ్వీ వచనముల కచ్చేరువుబొంది,
 యాబ్రాహ్మణుడామెకు శనుస్కరించి సెలవుబొంది ధర్మ
 వ్యాధ దర్శన లాలసుండై పయనంబై యనేక నగర గ్రామం
 బులతిక్రమించిచని విధిలానగరంబు సొచ్చి, రాజమార్గంబు
 దఱిసి, జనంబులచే ధర్మవ్యాధుఁడున్న తావెఱింగి, యయ్యెడ
 కేగి ముందట మృగమాంస ఖండంబు లంగడింబఱచి
 యమ్ముచున్న యక్కి రాతుంగని, యతిజుగుప్పితంబై నసూనా
 ఫణంబు సేరనొల్లక తొలంగి యొక్కయెడఁకుండు సంతన,
 నా ధర్మవ్యాధుఁడు బ్రాహ్మణుని రాకంగాంచి, యాతని
 శడకువచ్చి పరమధక్తితో మ్రొక్కి కుశలంబడిగి, బ్రాహ్మణ
 పత్నివ్రతయొక్క యపదేశమున నాతఁడువచ్చిన సంగతి నెఱిం
 గించెను. కాళికుఁడు ధర్మవ్యాధుని యెఱుక కచ్చేరునొంది,

తదీయ భవనంబున కరిగి, యాతనిచేబూజితుడై యహింసే-
త్యాది ధర్మంబులఁగూర్చి యుపదేశమునంది, యాతనికి
నమస్కరించి తన నెలవున కరిగెను. ధర్మవ్యాధుఁడు నిజధర్మ
వ్రతానుచరుడై కొన్నాళ్లకు దేహమువిడిచి, యపరజన్మంబున
బ్రాహ్మణుడై విరాజిల్లెను.

“తే. హింస సేయనివాఁడులే ♦ డిజ్జగమున
నొక్కఁడై నను దమతమ ♦ యోపినట్లు
హింస తెరువునకెడ గల్గి ♦ యేగనలయు
నదియ చూపె య హింసనా ♦ సతీశయిల్లు.

“అ. పాప వర్తనుండు ♦ బ్రాహ్మణుండయ్యెను
నిజము శూద్రు కంటె ♦ సీచితముఁడు
సత్యశౌచ ధర్మ ♦ శాలి శూద్రుండయ్యె
సతఁడు సద్విజుండ ♦ యనిరి మునులు.”

చార్యము సేయఁగూడదు.

16. లి ఖ తు ఁ డు .



“తే. కల్లు ద్రావుట గురుపత్ని ♦ గవయుటయును
విప్రుఁజంపుట బ్రహ్మన్య ♦ విషయమైన
ముచ్చిలుటయును నివిగల ♦ క్రూరజనులఁ
బ్రీతిఁ బొందుటయును మహా ♦ పాతకములు.”

సమస్తశాస్త్రములును జదివినవారును, నిరంతరము భగవద్భక్తి బూని చరించువారును, సదాచార సంపన్నులు నగు శంఖలిఖతులను నిరువురు బ్రాహ్మణసోదరులు బాహుదా నదీతీరమున నాశ్రమములు గల్పించుకొని వసించుచుండిరి. ఒకనాడు శంఖు డాశ్రమమున లేని సమయమున, లిఖతుడు సమీపవనంబున కరిగి, యొకవృక్షమున నున్న పండ్లను గోసి తినెను. అగ్రజ డాశ్రమమునకు వచ్చి, ఫలంబు లెక్కడివని తమ్ముని నడుగ నాతడు సత్యము బలికెను. శంఖుడు తమ్ముని జూచి అనుమతి లేకుండ నివృత్తితోటయండు భూజమున ఒండ్లు గోసితిని. ఇయ్యది చౌర్యం బనబడును. మఱియుఁ గాపము సంభవించును. కావున నీవు కడుశీఘ్రముగ రాజసన్నిధిఁజోయి నీ నేరముఁ జెప్పకొని, క్షమించుచుని వేడికొనము.” అని పలికిన నందులకు సంతసించి యాలిఖతుడు రయంబున బయలుదేఱి, స్పృహలుని మందిరముఁజేరి ద్వారముకడ నిలిచియుండెను. ద్వారపాలకు లాతని రాకఁ గాంచి, రాజేంద్రునకు విన్నవింప నాతడు రయమున లిఖతున కనురువచ్చి సమస్కరించి, తోడ్కొనిపోయి దివ్యపీఠంబున నాసీనుఁ జేసి వినయపూర్వకముగా నిట్లు పలికెను. “తపోధనా గ్రగణ్య! మీ రరుదెంచుటంజేసి నామందిరము మిగుల పావ నత వహించినది. నేను కృతార్థుడ నైతిని. మీతపంబులు నిర్విఘ్నముగ సాగుచున్నవా? మీరిచ్చటి కరుదెంచిన కార్య మేమి? అయ్యది యెట్టిదైనను జేసెద.”

అందులకు లిఖితుఁడు రాజుఁగాంచి రాజేంద్రా ! నేను మీయాశ్రమ సమీపమున నున్న యొకరి వనములో ఫలంబులఁ గోసితిని. కావునఁ దస్కరుని విధంబున నన్ను శిక్షించి విగత పాపుని జేయుము. రాజుచే దండింపఁ బడినవారిని యముఁడు దండింపఁడని యార్థ్యలు పక్కానింతురు. నన్ను రక్షించినందువలన నీకుఁ గిల్పిషమంటదు” అనిపలికెను. ఆమాటలువిని భూ కాంక్షుఁడు విస్మయమంది, లిఖితుఁజూచి “ బ్రాహ్మతో త్తమా ! నన్నీ కార్యమున నియోగించుట తగదని యనేక ప్రకారంబులఁ జెప్పెను. కాని, యా బ్రాహ్మణుఁడు వినకుండుటంజేసి, యా రాజో త్తముఁడు లిఖితుని కరములఖండించెను. లిఖితుఁడు నృపాలుని ననేక విధంబుల నాశీర్వదించి యాశ్రమంబునకుఁ బోయి, ఖండింపఁ బడిన హస్తములను నగ్రజుఁడగు శంఖునకుఁజూపెను.

శంఖుఁడు తమ్మునిఁజూచి “తమ్ముడా ! నీమూలమునఁ గులమునకు గౌరవము వచ్చినది. ఇంక నీవు బాహుదానదీ పుణ్యతోయములందుఁ గృతస్నాతుఁడవగుము. కల్లుద్రావుట, గురుపత్నిని గవయట, బ్రాహ్మణునిఁ జంపుట, మ్రుచ్చిలుట మొదలగునవి మహాపాతకములని చెప్పఁబడెను. ఈ పాతకములలో నేదయొనర్చినను నేకులజుఁడైనను దండనార్హుఁడే, రాజుచే దండింపఁ బడిన వాఁడు పాతకంబులవాసి, సుకృత వంతుఁడై యుండు” నని పలికెను. అగ్రజుని యాజ్ఞననుసరించి.

లిఖితుఁడు బాహుదానది యందు స్నాన మొనర్చెను. అతఁడు స్నాన మొనరించిన యంతనే, ఖండింపఁ బడిన హస్తములు మరలఁ బ్రభవించెను. అందులకు లిఖితుఁడు విస్మయ మందుచు నన్నకడకరుడెంచి హస్తములను జూపగా నాతఁడిట్లువలికెను. అనుజా! దీనికి నీవద్భుతమందఁ బనిలేదు. ఇయ్యది దైవకృపచే నాతపో మహిమంబున నైన విశేషము. నీవింక శుచివైతివి. నిన్ను దండించిన రాజేంద్రుఁడును ధన్యుడయ్యెను.*

ఉపకారికి నపకారము సేయకుము.

17. గౌతముఁడు-బ్రాహ్మణుఁడు.



పూర్వము గౌతముఁడను నొక బ్రాహ్మణుఁడు స్వకులచార ధర్మములు విడిచి బోయదానిని భార్యగా జేసికొని యునుదినంబును గిరాతులఁగూడి వేటకుఁబోవుచు, మాంసముఁ దినుచు భోగాసక్త చిత్తుడై కాలము గడుపుచుండెను. ఇట్లుండి ధనంబు నార్జించుటకుఁగొందఱు వైశ్యులతో స్నేహముఁజేసికొని, వారువర్తకమునకై దేశాంతరముఁబోవుచుండ, నాభూసురుఁడుఁ గూడఁ జనెను. వారందఱును బోవుచు నొక మహారణ్యమును బ్రవేశింప, నొక్క మహాగజంబు వర్తకసంఘముపై గవియ, నెల్లరును భయమంది నల్దిక్కులకుఁబాటి పోయిరి.

వర్తకులతో నరిగిన భూసురుం డొక మార్గమునుబట్టి పోయిపోయి యొక వటవృక్షముచుగాంచి, సేవఁదీర్చుకొనుటకు దాని క్రింద నాసీనుఁడైయుండెను. అప్పుడచ్చోటికి నాడీజంఘుఁడు, రాజధర్ముఁడునను నామంబుల నొప్పు నొక బకము వచ్చియాబ్రాహ్మణుని విలోకించి “భూసురోత్తమా! నీవెచ్చటికిఁబోవుచు నిచ్చటకరుదెంచినాడవు? నిన్ను జూచినంతనే నా స్వాంతమున సంతసము జరించినది. నీవు నాయింటి కశిధివైతి” వని పలికెను. అందులకా భూసురుఁడు కొక్కెరంజూది యిట్లుపలికెను. “నేను గౌతముఁ డను బ్రాహ్మణుఁడ. ధర్మశాస్త్రములఁ జదువక, కులధర్మములఁ బరిత్యజించి, బోయతను నాలిగాఁ జేసికొని, ధనార్జనానక్త చిత్తమున వర్తకుల వెంటవచ్చుచుండ, సర్వమున నొకగఱముమాపైఁ గవిసెను. అందఱును భయంబంది నలుదెసలఁ బరుగిడిరి. నేనిట్లువచ్చితి” బకమాతని పలుకులు విని, “నీవు విచారముడుగుము నీదారిద్ర్యము నేనుబాపెను. నాయొనర్చునాతిధ్యము స్వీకరింపు” మని పలికి, మందాకినీ నదియందుఁ దానుదెచ్చిన మత్స్యములు పక్షముజేసి, వన్యఫలంబులతో నాహారమిడి సంతృప్తునిఁజేసెను. ఆరాత్రి భూసురుఁడు బకము నిర్మించిన పర్ణశయ్యను గాలముగడిపెను. మరునాఁడునయమున నాకొక్కెర భూసురుని విలోకించి ఇట్లుపలికెను. “స్నేహితుఁడును, గనకమును, రజతమును, బుద్ధియు, నీనాలుగును దారిద్ర్యము

వాపుటకుఁ గారణములని మున్న శుక్రుఁడు చెప్పియున్నాఁడు. ఈ నాల్గింటియందును, మిత్రుఁడెక్కుడై తనరుచుండును. నేను నీకు నేటినుండి మిత్రుఁడనై మెలఁగుచుండును. ఇచ్చట కనతిదూరమున మధువ్రజనునుపురం బొందుగలదు. దానిని బరిపాలించు విరూపాక్షుండను దానవుఁడు నాకు హితుఁడై యున్నవాఁడు. నీవు తిన్నఁగా నాతనికడకరిగి నేను పంపితినిని చెప్పుము. అతఁడు నీకుఁ గావలసిన ధనంబొసంగు ” నని చెప్పెను.

గౌతముఁడు నాడీజంఘుఁడుచెప్పిన తెరువు ననుసరించి మధువ్రజమునకేగి విరూపాక్షునిజూచి “ నేను నీహితుండగు రాజధర్ముఁడు పంపఁగావచ్చిన భూసురుఁడను. నాదార్శ్రవ్య బాధ నీవపనయింపఁగలవని యాతఁడు నన్ను నీకడకంపెను.” అనిపలికెను. రాక్షసేంద్రుఁడు గౌతమునిజూచి “నీవేళులమున జన్మించితివి? నీవు త్రియేమి ? ఎట్టిపనులనభ్యసించితి?”వని యడిగెను. బ్రాహ్మణుఁడు తన సంగతి నొక్కింతయు దాచక యెఱింగించెను. దానవుఁడాతని వృత్తాంతమెఱింగి, యెట్టి వాఁడైనను రాజధర్మనకు సఖుండగుటం జేసి సహాయము నేయఁదలంచి, యాతనికాదినంబున వలసిన యాహారమిడుటకుఁ దగినవారిని నియమించి, మఱునాఁడు భూసురులకుఁ దనయింట విందుఁజేసి, యాగౌతముని గూడ వారిలోఁగలిపి, మోయ బేసంత కనకము, రత్నములు నాతనిఁబొసంగి పంపెను.

గౌతముడు మిగుల ముదమందుచు మూపులును, పీపులును గొంకువోచ యాధనంబును మోసికొనిపోయి, బకంబున్న స్థలంబు జేరెను. ఆకొక్కెర యాతని నాదరించి, తన మిత్రునికతంబున భాగ్యవంతుఁ డయ్యెనని సంతసించుచు, మార్గాయాసమున డస్సియున్న యాతనికిఁ దన పక్షములచే విసరి యాహారంబునఁ దృప్తుంజేసెను. ఆరాత్రి బకంబు నిద్దుర పోవుచుండఁ గృతఘ్నుండగు నాభూరుడు మరుచటి దినమున నాహారమునకై యోదించి, “ఈబకము మిగుల మదించి యున్నది. దీని నాహారముగాఁ జేసికొందు” నని తలంచి, యొక్క కావంబును నెచ్చి దానిచే నాబకంబును జంపి యీకలఁ దీసివేసి, మాంసంబును దీసికొని, డొక్క నచ్చటఁ బాటవేసి పయనమయ్యెను. తెల్లవారిన యంతనే మధువ్రజ పురంబున విరూపాక్షుడు తన మనంబునఁ గలతఁ జెంది, “ఈకలతకుఁ గారణమేమైయుండును? అనుదినంబును నీనరికి నాసఖుండగు రాజధర్ముడు వచ్చుచుండునే! నేడేలరాడు? ఆబ్రాహ్మణుడేమైన నాతని యెడలఁ గీడు తలంచెనేమో! యని విచారించి భటులను బంపించెను. ఆభటులు వచ్చి కొక్కెర యీకలు తీయఁబడియుండుటయు, దానిడొక్కయుఁ జూచి, కడురయంబున నరిగి, దానవేంద్రునకుఁ జెప్పి, యాతని యనుమతిని బ్రాహ్మణుడరిగిన మార్గమునుబట్టి పోయి, యాతని నెట్టకేలకుఁ బట్టుకొని, చేతులు విడిచివట్టి, విరూ

పాత్యుని కడకుఁ దెచ్చిరి. విరూపాక్షుఁడు భటులను జూచి
 “ఈకృతఘ్నుని నాకడ కేలతెచ్చితిరి? వీనింజంపి తినుఁడు. లేక
 మఱేమయిన నేయు.” డని చెప్పెను. భటు లాబ్రాహ్మణుని
 నచ్చోటినుండి తీసికొనిపోయి, పురంబు బయలునఁజేసి, శరీ
 రమునుండి రక్తముగాఱునట్లు పొడిచి, పాతవేసినను నాతనిని
 గుక్కలయినను స్పృశింపలేదు. కృతఘ్నుల శరీరమున చూంస
 మును దినుటకుఁ గుక్కలైనను రోయునుగదా!

అనంతరము మిత్రుని మృతికి విరూపాక్షుఁడు చింతించుచు
 రాజధర్ముని డొక్కఁడేరఁబనిచి, దాని కగ్నిసంస్కారముఁ
 గావించెను. తరువాత విరూపాక్షుని కడకు దేవేంద్రుఁడు
 వచ్చి మిత్రునకై చింతించుచున్న యాతని కిట్లుపలికెను.
 “దానజేంద్రా! నీహితుఁడగు రాజధర్ముఁడు చతుర్ముఖునకు
 నఖుఁడు. ఆతనికై నీవు వగవనేల? ఆతఁ డచుదినంబును దన
 కడకరుదెంచు చుండుట కాతఁడుగోరుచుండును. పలుమాఱు
 బ్రహ్మపాలికిఁబోవ కుండుటంజేసి యాతఁ డీవశ నందినాఁడు.
 ఆతనిడొక్కకు నీవగ్నిసంస్కారము జేసివచ్చిన తరువాత,
 నా చితిసమీపంబున నొక గోవు తనవత్సమునకుఁబాలు
 గుడుపుచుండ, నా వత్సవము నోటినుండివచ్చు ఘేనము వాయు
 వశమున సొదపైఁబడెను. ఆ కారణమునఁ జతుర్ముఖుని
 మహిమచే నాడీజంఘుఁడు సజీవుఁడయ్యెను.” ఇట్లుచెప్పు
 చుండఁగనే నాడీజంఘుఁడు వచ్చెను. మిత్రునిరాకకు విరూపా

తుడు సంతసించెను. రాజధర్ముడు తనమూలమున బ్రాహ్మణున కట్టి దీనదశ సంభవించినదని యెఱింగి, రాక్షస శబులచేఁజిక్కియున్న బ్రాహ్మణుని విడిపించి, విరూపాక్షుఁ డిచ్చిన ధనమును మరల నిప్పించి పంపివేసెను.

ఏ కార్యము నేయవలసినను దీర్ఘాలోచన నేయవలెను.

18. చి ర క ా రి .



క. “కార్యవిచారము చిరముగ

ధైర్యముతో నడుపవలయుఁ ♦ దత్తత్త్రియబం

దార్యుఁ డనార్యుఁడు వీఁడని

యూర్వులునేయుదురు నిశ్చ ♦ యమునుదిరముగన్.”

ఏదో యొక కారణమున నొక మునిండుఁడగ్రహ వేళపరవశుఁడై తన కుమారుండగు చిరకారిని బిలిచి తల్లిని జంపుమని యాజ్ఞకొనఁగి యెచ్చటికో యుంఁగెను. ఏపనిఁ జేయ వలసి వచ్చినను మిగుల నాలోచించికాని జేయని యాచిరకారి తండ్రి యాజ్ఞం గూర్చి మనంబున నిట్లని చింతించెను. “మా తల్లిని జంపుమని తండ్రి యాజ్ఞాపించినాడు. నేనేమిసేయుదును? తండ్రి యాజ్ఞ మీరుట మహాపాపము. తల్లినిం జంపుటకుఁ జిత్తము సమృద్ధింపక యున్నది. జనకాజ్ఞఁ బాలింపక తల్లిని గాచుటయే కర్తవ్యమని తలంతునేని, తండ్రియూనతి మీఱిన

వాడ నగుదును. నాస్థితి, “ముందు నూయి వెనుక గోయి” యన్నట్లున్నది. మాతృవధ యొనర్చిన సరక మరుభవింప వలసివచ్చునని తలంచినచోఁ దండ్రీయాజ్ఞ మీఱుట గూత్రము పాపము కాదా! వంశోద్ధారణార్థమునకుఁ దల్లియందు నన్నుఁ దండ్రీ గాంచినాడు. ఇరువురును నాకుఁ గావలసినవారలే. ఇందులో నేనెవ్వరిని విడువఁగలను? “అని కొంతసేపు విచారింది మరల నిట్లు తలంచెను. “పితృవాక్పరిపాలనము సమస్త పాపములను బోగొట్టును. అదియే సౌఖ్యప్రదము. అదియే సుజనసన్నతము. అదియే యానందదామకము. సకల తపములకును, ధర్మములకును, విశ్వలకును దండ్రీయే మూలము. అతఁడేదైవము. అతఁడేఋషుడు. అతనికి సంతోషముగలుగు పనిజేసితినేని దేవతలుగూడ సంతసించెదరు.” అని, మరలఁ దల్లిదెనఁ దలంచి యిట్లని చింతించె. షశరీరోద్భవమునకుఁ దల్లియేకదా కారణము. నిజశరీరపోషణము. విషయమై శ్రద్ధదీసికొనక దుర్భరంబగు కష్టములఁ బొంది, నన్ను గాంచిన తల్లికష్టమే యెక్కుడుకష్టము. తన కుమారుడు బాలుఁడైనను, వృద్ధుఁడైనను, వానిని దల్లి యొక్క తీరుగనే యరయుచుండును. ఆమాతృప్రేమయే జగంబందు లక్ష్మీకే గారణము. కుమారునకు మాతృవియోగ మెప్పుడు సంభవించునో, యప్పుడు వాడేపనిఁ జేయుటకును సమర్థుఁడగును. అప్పుడేవాడు శోకసముద్రమున మునుగును. భాగ్యవంతునికైనను, దరిద్రునికైనను, మూఢునకైనను,

మాతృభక్తి సమానముగ నేయుండును. అట్టియెడల మాతృవధ మహాపాపనాశనియందు ముంచివేయును. మాతృభక్తి యనునది పశువుల వధించి, జీవించుకటికవానికై ననుదెలియును. మాతృభక్తిని విడిచి యీమెను వధించుటకు నాకుఁజేతు లెట్లాడును.

దీర్ఘాలోచనము జేసికొని, యెట్టి కార్యమును జేయని వాడగుటచే చిరకారి, యనేక విధముల నిట్లు యోచించు చుండుటంజేసి కడుఁడడవయ్యెను. ఇంతలో నాతని జనకుఁడు తన మనంబున “అక్కటా! మహాక్రూరకార్యము చేయుమని నా కొడుకున కాజ్ఞాపించి వచ్చితిని. ఈ పని యీతఁడు చేసి యుండునేమో?” యని చింతించుచు వచ్చి యా శ్రమము ముందు దీర్ఘాలోచనము నేయుచున్న కుమారునిఁ జూచి యాతఁడు తల్లిని వధించి యుండ నందులకు సంతసించి, “వత్సా! మహాఘణ్యశీలుఁడవగు నీవు నాగర్భమున జనించితివి. భవదీయ జననముచే నాతపము ఫలించినది. నీతల్లిని వధించు విషయమున దీర్ఘాలోచన పఁడవై యుండి నా కెంతయు మేలు జేసితివి. నీ చిరకారి నామము సార్థకము జేసికొంటివి. నాకు నింద రాకుండునట్లుగను, నాతపమునకు భంగము కలుగకుండు నట్లుగను, ననుఁ బాపము జెందకుండు నట్లుగను, జేసిన నీదీర్ఘాలోచనము సకల దేవతలచే సన్నుతింపఁ బడుఁ గాక!” యని పలికెను. చిరకారియుఁ దండ్రవాక్యములాలించి

తల్లిని జంపుటకుఁ దనహస్తమున బూనియున్న యాయధము నేల విడిచి యమ్మనీంద్రునకు సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లొనర్చెను. అంతట మునివత్నియు వచ్చి భర్తకు మ్రొక్కెను.

దూర్బలుఁడు ప్రబలునితోఁ దొడరరాదు.

19. పవనుఁడు - శాల్మలీతరువు.

హిమాచలమునకు సమీపమున నొక శాల్మలీతరువు కలదు. అది మిగుల దృఢముగలదై శాఖోప శాఖలతో విరాజిల్లుచు ననేక మృగపక్షి సముదాయమున కాశ్రయ స్థానమైయుండెను. ఒకనాఁడునారదమునీంద్రుఁడావృక్ష రాజము కడకఁబోయి “నీవంతపొడవు గల్గి యనేక మృగపక్షులకు నివాసస్థానమై యొప్పుచున్నావు. నిన్నుఁజూచిన నాకెంతయు ముడముగలుగుచున్నది. కాని, యొక్కసంశయము మాత్రము నన్ను బాధించుచున్నది. సాధారణముగా వాయువు చేత ననేక గొప్పవృక్షములు గూలు చుండును. నీవు మాత్రమట్లు కూలకయుంటివి. ఇందులకుఁగారణమేమి ? మారుతునకును నీకును నేమైనఁజట్టరికమున్నదా ? ఆతఁడునీయందు దయ జూచుచుండునా ?” యనివలికెను. అందులకాభూరుహము “వాయుబలము నా బలముతోనమముగాదు. ” అని బహుశయించెను. “అట్లుపలుకవలదు. పవనునిముందు శ్రొండలేయాగవు”

అని నారదుడు మరలఁబలుక, శాల్మలీతరువు గర్వముతో “ఘనమూల స్రవణశాఖాయుతుడనైన నన్ను వాయువు వాకి సచో నాతని ప్రభంజన నామమునకు భంగమువచ్చునని భయం బందు చుండును” అని బయలుకొన్నాడు. ఇట్లు గర్వించి పలికిన శాల్మలీవృక్షమును జూచి “నీవిప్పుడు పలికిన మాటలు మరువ వలదు” అని చెప్పి నారదుండచ్చొటువాసి, పవనుని జేరి శాల్మలీ పలికిన పలుకులు వినిపించెను.

వాయువామాటలు విని కోపముఁ బూని, యాక్షణము ననే శాల్మలీతరువుండేరి “నేను కృపఁబూని యుండుటచే నీవితవలకు నశింపక యుంటివి. దానికింత గర్వించి నారదు నితోఁ బలికితివిగా” యనెను. అందులకా భూరుహము “నీవట్లు పలుకుటకు నేను నీ కంటె దీసిపోయినా? కోకములోనున్న తక్కినవృక్షములను నన్నును నొక్కతీరునఁ జూడఁదలచితివా యేమి? నా బలము నీకుఁదెలియ” దని పలికెను. ఆమాటలకుఁ బవనుడు మరల “ఒకనాఁడు బ్రహ్మ నీ కడకు వచ్చి విశ్రమించుటఁజేసి యాతని కృపకుఁ బాత్రవైతివి. నేనును నా కారణమున మన్నించితిని. కానిమ్ము, నీ బలమెట్టిదో చూచెద” నని పలికి వెడలెను. పవనుడరిగిన పిమ్మట నావృక్షముతనలో “అక్కటా! నేనట్లు నారదునితో వదించితిని! వదించితిని గాక! నారదుఁడామాటలు పవనున కేల చెప్పవలయును? చెప్పినంతనే మారుతుండు నాయొద్దకువచ్చినప్పుడు నేనేల

గర్వమున మాటలాడితిని ? మహాబలుడైన వానిముందు నేను నిలువగలనా ? ఆతడు రేవు నామీదకు రాకమునుపు నేనే యాతనినొక విధమున గెలువ వలయు” ననితలంచి, తన్ను దానవిఱచిని పడియుండెను. మఱువాడు ప్రభంజుడు వచ్చి, పడియున్న శాల్మలీ తరువుంగాంచి “నే జేయదలచిన పని నీవేచేసికొంటివా?” యని యల్లసంబాడి చనెను.

మత్సర గ్రస్తుడయి మర్బలుడు ప్రబలునితోఁ దొడరినచోఁ దన విధవమును గోల్పోవును.

దైవారాధనమే మోక్షసాధనము.

20. గ జేంద్రుడు.

త్రికూటాచలమును నొకపర్వతరాజముకలదు. ఆపర్వత ప్రాంతమునఁ బెక్కు సెలయేళ్లు ప్రవహించుచుండును. ఆశిఖరముపై విహరించుట కనుదినంబును దేవతలు విమానముల మీఁద వచ్చుచుండును. అనేక పుష్పలతలచేతను, ఫలభూజములచేతను, ననేక పక్షులచేతను నొప్పు నాపర్వతరాజము మిగుల సౌందర్యముగా నుండును. దానికి సమీపమున నొక మహారణ్యముండెను. ఆ యరణ్యమునఁ గల గజంబులన్నియు నొక దినమున గుహలనుండి వెడలి, మందమందలుగా నదికిఁ జొవ బడులుదేటి, మార్గమధ్యమునఁ దొండములచేఁ జెట్ల

కొమ్మలను విడిచుచు, భూజముల బెట్టుచు, జివురుజొంపముల మేయుచు, నొకదాని కొకటి యందిచ్చుకొనుచు, విలాసముగా బోవుచుండెను. అట్టి సమయమున నొక కరీంద్రుడు ముందు వెనుకలు తన్ను నేవించుచు వచ్చుచున్న యేనుగుల గుంపును బాసి, విధివశమున మార్గముదప్పి కొన్ని యేనుగులతో మఱియొక శ్రోవ బోయెను. ఇట్లు పోయిపోయి యడవియంతయుఁ దిరిగి తిరిగి, దాహబాధనంది, యొక జలజాళరంబును జేరెను. అట్లు చేరిన యాగజము నీటిలోదిగి దాహ మాగ్నుకొని విలాసార్థము తొండమున నీరు బూరించి, జలచగములు భయమందునట్లు విడచుచు, జలమంతయుఁ గలచి వేయుచుండ, గడురయమున నొక మకరివచ్చి, యాకుంజరము పాదమును బంధించెను.

గజమునకు ఎంత బలమున్నను మొసలి యెదుటఁ బ్రయోజనము లేకయుండెను. అయినను గజేంద్రుడు ధైర్యము విడువక మకరిని దంతములచే బొడిచియు, దొండముచే మోదియు, ననేక విధములఁ దప్పించుకొనుటకు ప్రయత్నించుచుండెను. కరి మకరముల పోరాట మతిదారుణ మయ్యెను. ఒకరి నొకరు గెలువవలయునను పట్టుదలతో రేయింబవళ్ళు పోరాడుచుండిరి. అంతకంతకు గజేంద్రుని బలము సన్నగిల్లుచుండెను. మకరికి బలమెక్కువయ్యుచుండెను. ఇకజీవించుట శక్తమని గజేంద్రుఁడధైర్యమంది తన మనంబున “అక్కటా !

నేనీ జలగ్రహము నెట్లు గెలుతును? ఎవ్వరునన్ను రక్షించుటకు వచ్చెదరు? అరణ్యమున ననేక గజములు గొలువ, రాజునై యుండు నేను సుఖముగా నుండక యీహ్రాదమున కేలవచ్చితిని? ఈశ్వరా ! భయంబెట్లుడిపెదవు?" అని చింతించి తనకా సమయమున శ్రీమన్నారాయణమూర్తి తప్ప, రక్షించఁ దగినవారు లేరని యామహాత్ము నిట్లని పార్థించెను.

“లోకముల కన్నిటికిని గారణుడ వైన నిన్నునే నాశ్రయించు చున్నాను. మునులును దేవతలును నెవ్వరిని బ్రార్థించి శుభములఁ గాంచు చుండురో అట్టి నిన్ను నేను శరణు బొందుచున్నాను. ఓభక్తరక్షకా ! నీవు నాకు దిక్క గుము. ఓసర్వవ్యాపకా ! ఈమకరితోఁ బోరాడుటఁ జేసి నా శక్తి తగ్గినది. ప్రాణములు తమ తమ స్థానములు తప్పుచున్నవి. నీవుతప్ప నాకెవ్వరును దిక్కులేదు. రక్షింపుము.”

ఆ సమయమున శ్రీహరి వైకుంఠపురమున రమా దేవితో వినోగ సంభాషణము సేయుచుండెను. గజేంద్రుని మొఱి యాతని చెవులకు వినవచ్చెను. వెంటనే యాతఁడు శరిని రక్షింపఁదలఁచి లక్ష్మీదేవికైనఁ దెలుపక చక్రముమొదలగు బాణములనైనఁ బుచ్చుకొనక, పరివారమునైన వెంట రమ్మనక బయలుదేఱెను. ఆతఁ డెక్కడి కేపనిమీఁదఁ బోవుచుండెనో యెవ్వరికిని దెలియదు. అట్లు పోవుచున్న యా శ్రీమన్నారాయణుని వెంట లక్ష్మీయు, నామెవెంటఁబరిచారి కా

జనంబులును, గరుడండును, నారదుండును సరిగిరి.
 శ్రీహరి యుత్తరీయమును బట్టుకొని, పోవుచున్న లక్ష్మీదేవి
 తన మనంబున “ప్రాణేశ్వరు డెచ్చటికిఁ బోవుచుండెను ?
 అమరలోకముపై నెవ్వరైన నసుకులు దాడివెడలిరో ! దుష్ట
 దానవుఁ డెవ్వఁడైన వేడములఁ దన్నురించెనో ! భగవంతుని
 జూపించుమని యేభక్తునైన ఖలులు వేధించుచుండిరో ! ఏభక్త
 శిఖామణియైన మహాపదఁ బొందియుండెనో !” యని పరిపరి
 విధములఁ దలంచుచుండెను. శ్రీహరి యరుగుచుండఁగా మార్గ
 మధ్యమున మింటనున్న యమరులు నమస్కరించినను, కరిని
 రక్షింపఁ ద్వరితగమనమునఁ బోవునతఁడు నమస్కారముల
 నైనఁ గైకొనలేదు. అతఁడు తిన్నఁగాఁగరిమకరములుపోరాడు
 చున్న కమలాకరంబును సమీపించి, చక్రమును దలంచెను.
 వెంటనే చక్రమువచ్చి నీరాశిని బ్రవేశించి, మకరిశిరమును
 ద్రుంచివేసెను. అనంతరము దయాంతరంగుడైన శ్రీహరి తన
 హస్తముచే గజేంద్రుని శరీరము నిమిరి, మడుపు వెడల
 దిగిచెను. శ్రీహరి హస్తసంస్పర్శవలనఁ గరిండ్రుఁ డాయాసము
 వాసి యధికోత్సాహవంతుడై ఘ్రింకారవమాచరించెను.

శరణాగతరక్షణమునకన్న సుకృతములేదు.

21. శ్రేయము - కపోతము.



పూర్వకాలమున శిబి యను నొక చక్రవర్తి నిరంతర ధర్మవ్రతాచార పారీణుడై ధరాతలంబుఁ బరిపాలించుచు ననేక యాగములు గావించి, పెక్కుండు భూసురులను వివిధ దానంబులచే నంతృప్తిజేయుచుండెను. ఎన్ని విధములయినదానములు శాస్త్రములయందుఁ జెప్పబడియున్నవో యట్టివన్నియు నాతనిచేఁ జేయఁబడినవి. ఆతని యశోవల్లిక సమస్తలోకములఁ బ్రభాకెను. ఇంద్రుఁడును నగ్నియు నాతనిగుణంబులఁ బరీక్షింపఁ దలంచి, ఒకఁడు డేగయై, యింకొకఁడు పావురమై బయలు చేరిరి. డేగ వలన భయంబందిన చందమునఁ బావురము కడు రయము న శిబింజేరి శరణుఁ బొందెను. పావురమును దరుము శూనుచువచ్చిన డేగ, శిబింగాంచి “రాజేంద్రా ! నీవు సమస్త ధర్మంబులను నెఱింగియున్నవాడవు. నేను త్సుద్బాధనంది యీ పావురము వెంటఁ దగిలితిని. దీనిని నీవు భంగముసేయుట తగదు. డేగలకుఁ గపోతంబు లాహారంబుకాఁ దగినవి. నా కుటుంబము దీని నాహారముగాఁ గొనకున్నచో జీవింపదు. నీ వీయొక్కపావురమును రక్షింపఁ బూనినాడవు. దీని వలన ననేక ప్రాణులను హింసఁ జెట్టిన వాడవగుదువు,” అని పలికెను. శిబిచక్రవర్తి యాడేగం జూచి “ఓ శ్రావణమా !

నీవచనములు సత్యములే. కాని ప్రాణభయంబునఁజేసి, యీ కపోతము నన్ను శరణుఁ బొందినది. శరణాగతత్రాణ బిరుదాంకితుఁడనగు నేను దీనిని విడచుట ధర్మముగాదు. నీవు పులుఁగువై యొప్పుచున్నను ధర్మమును వక్కాణించుచున్నావు. ఇంతకును నీ యాకలి బాధకుఁ గదా యీపావురమును జంపఁ దలంచితివి. ఈ యరణ్యమున ననేక పక్షిజంతు మాంసము నాహారముగాఁ గొని యాకలిఁ దీర్చికొనుము. కపోతము తెరువునకుఁ బోవకు ” మని నుడివెను.

డేగ యావదాన్యుండగు చక్రవర్తిగాంచి యిట్లనియె.

“అ. నాకు విహితభక్ష ♦ ఇందిది యిప్పక్షిఁ

బూని కావనీకు ♦ బుద్ధియేని

నవనినాథ! దీని ♦ యంత నీమాంసంబు

దూచి నాకుఁబెట్టు ♦ తొలఁగకీపును.”

అందులకా చక్రవర్తి సంతోషముతో ‘వల్లె’యని తత్త్వణంబు తన శరీరముయొక్క వివిధాంగములఁ గల మాంసంబును గోసి త్రాసునందు వేయఁ గపోతమె యెక్కువభారముగఁ గనిపించుచుండెను. అందుల కా ధరణినాథుఁ డద్భుతమందిరక్తమయమగు శరీరము వహించిన తానె త్రాసు నలంకరించెను. అంతట నాడేగయుఁ బావురంబును నారూపముల విడిచి నిజరూపములతో శిబి యెదుట నిలిచి “భూవల్లభా! మేమిరువురమును నింద్రాగ్నులము. నీగుణము పరిశీలించు

టకై యిట్టి వేషములఁ బూని వచ్చితిమి. సీధర్మసంధతకు
మేమెంతయు మెచ్చితిమి. భవత్కీర్తి యాచంద్రాగ్రతారా
వసీశరధిస్థాయిగ నుండుఁగాక* యని పలికి తమలోకమున
కేగిరి.

రాజభక్తి గలిగి యుండుము.

22. వీర వ రు ఁ డు .

సత్యసంధుఁడును, ధర్మమూర్తియు నని జగత్ప్రసిద్ధి
వహించిన శూద్రకుండను నొక మహారాజు గలఁడు. ఆతని
యొద్ద నొక దినంబున మహాబలశాలియుఁ బరాక్రమవంతుఁడును
నగు వీరవరుఁడను నొకక్షత్రియ వీరుఁడుద్యోగార్థియై వచ్చెను.
శూద్రకుండాతనిని పీక్షించి “క్షత్రియవీరా! నాయాస్థానమునఁ
గొలుపునేయఁ దలఁచిన నీకునేనేయి యుద్యోగమిత్తును? నీవేమి
పనినేయుదువు? నీకేమి వేతనము గావలయు* నని యడిగెను.
అందులకు వీరవరుఁడు “రాజేంద్రా! హస్తద్యయమును ఖడ్గ
మును నాయొద్ద నున్నవి. వీనిని నీనిమిత్త మేయుద్యోగము
నందైన బ్రవర్తింపఁజేసెదను. ఇందులకావంతయు సందియము
లేదు. నాయందనుగ్రహముఁబూని నీవునాకు దినమున కైదు
వందల బంగారు నాణెముల నొసంగవలయు” నని పలికెను.
జీతమెక్కువగ నున్నదని చిత్తమునఁ గొంతనేపు యోచించి,

యెట్టకేలకందులకు సమ్మతించి వీరవరునిఁ దన యాస్థానము నందుంచుకొనెను.

వీరవరుడు శూద్రకుని యాజ్ఞ ననుసరించి రేయిం బవల్లాతని మందిరమును గాచుచు భక్తితో సేవించుచుండెను. ఆతఁడు తన జీతములో సగభాగము దేవతారాధనములకును, భూసురులకును, బీదజనులకును వినియోగ పఱచుచుఁ గడు ధర్మబుద్ధిగలవాఁడై యుండెను. ఇట్లుండ నొకనాటి యర్ధరాత్రి సగరమున నొక మూలనుండి, యొక స్త్రీ యేడుపు రాజునకు వినవచ్చి యావృత్తాంత మెఱింగిరమ్మని యాతఁడు వీరవరున కాజ్ఞాపించెను. వీరవరుడు ఖడ్గధరుఁడై యాయారావము వినవచ్చిన దెనకుఁబోయెను. శూద్రకుడు గూడ నాతనికి గనఁబడకుండ వెనుకనే పోయెను. వీరవరుడు సగరమునకు వెలుపలనున్న లక్ష్మీదేవి యాలయమును జేరి, యచ్చట విలపించుచున్న యొక స్త్రీనిఁజూచి, ధైర్యముతో “తల్లీ ! నీవెవ్వరవు ? ఎందులకు విలచించుచున్నా”వని యడిగెను. అందులకా స్త్రీ “నేను శూద్రకుని రాజ్యలక్ష్మిని. నేనిప్పు డాతనిని విడిచిపోవుచుంటిని. అందులకై యేడ్చుచున్నా”నని బదులు చెప్పెను. రాజభక్తి గల వీరవరు డామాటలు విని మిగుల జింతించి, కొంచెము ధైర్యముదెచ్చుకొని “తల్లీ ! నీవు మారాజును విడువకుండ నుండు నుపాయ మేదైన నున్నదా ? చెప్పుము”అని యడిగెను. ఆతని వాక్యమునకు

లక్ష్మీ “నీ కుమారుని నాకు బలిగా సమర్పించితివేని నేను శూద్రుని విడువ”నని చెప్పి యదృశ్యయ్యెను.

ఆరాజ్యలక్ష్మీ పలికినమాటలువిని, వెంటనే వీరవరుడు తన గృహంబునుజేరి, భార్యాపుత్రుల కాసంగతి వినిపించెను. పితృభక్తిగల వీరవరుని కుమారుడా మాటలువిని యాతని కిట్లు పలికెను. “నీవీ సమయమున నొక్కొంతయు విచారింప వలదు. మనలఁ బోషించుచున్న రాజును మనము రక్షించ వలయును. రాజభక్తి కన్న మఱియొక సుకృతము లేదు. రాజ్య సంరక్షణమునకై మనమెన్ని శ్రమలనైనను బడవల యును. కావున నేను రాజునిమిత్రము రాజ్యలక్ష్మీకి నాప్రాణ ములు సమర్పించుటకు సిద్ధముగా నున్నాను. నీవు నన్నుఁ గూర్చి దుఃఖింపవలదు. ఇంతకన్న నాకు మఱియొక భాగ్య మేమి కావలయును? ఈశరీరములును సంపదలును స్థిరములు కావు. కీర్తి యొక్కటియే యాచంద్రతారకముగ నుండును. ఇంక నీవు సంశయింపక నన్నారాజ్యలక్ష్మీకి బలిగా నొసంగి రాజ్యమును గాపాడుము.”

భార్యగూడ వీరవరునకు ధైర్యముఁజెప్పి రాజ్యసంరక్షణార్థము కొడుకును హింసింపుమని వదించెను. బాలుఁడైన కుమారుని ధైర్య సాహసములకును, భార్య సుశీలతకును వీర వరుఁ డపరిమితానందమును బొంది, వారిని వెంటఁ బెట్టుకొని లక్ష్మీదేవియాలయమునకుఁ బోయెను. ఆమువ్వురును. “తమ

రాజునకు సంపూర్ణముగా రావోగై శ్వశ్వర్యముల నిమ్మని రమా
దేవిని బ్రార్థించిరి. వీరవరుడు ణాడుకుంగాంచి “కుమారా!
నిన్నింక రాజునిమిత్ర మీ లక్ష్మీదేవికి బలిగా సమర్పించు
చున్నాను. నీచిత్తమున నేవిధమున చింతయు లేదుకదా!”
యని యడిగెను. అందులకుఁ గుమారుడు తన మనస్సు
శిశ్యులముగ నున్నదనియు, నింక నాలసింపక తన్ను వధింపు
మనియుఁ దండ్రికిఁజెప్పెను. అంతట వీరవరుడు ఖడ్గముచేఁ
గుమారుని కంఠమును ఖండించి, “రాజ్య సంరక్షణార్థము
కుమారుని వధించితిని. పుత్రుఁడు లేనప్పుడు నేనుమాత్రము
జీవించినందువలనఁ బ్రయోజనమేమి?” యని తలంచి, కృపా
ణముచేఁ గంఠమునుఁ బొడిచికొని యునురులు విడిచెను.
పుత్రుని యొక్కయు, భర్త యొక్కయు, మరణముఁ జూచి
సాధ్యయగు వీరవరుని భార్యయుఁ బౌత్రములు విడిచెను.

వీరవరునకుఁ దెలియకుండ నాతని వెనుకనే వచ్చి దేవా
లయమునకుఁ గొంచెము దూరముగా నిలిచియున్న శూద్ర
కుఁడా మువ్వరును లోనఁబ్రవేశించి యెంతనేపటికిని నీవలకు
తాకుండుటచే నాలయంబును బ్రవేశించి, యామువ్వరి మృత
కళేబరములను జూచెను. రాజభక్తిచే విరాజిల్లు నావీరవరుఁ
డట్టి మృతినందుటకుఁ గారణ మేమైయుండునాయని విచారించి
లక్ష్మీదేవి నుద్దేశించి “ఓదేవీ! వీరు మువ్వరును నిట్లు
మృతిఁ బొందుటకుఁ గారణమేమి?” యని యడిగెను. లక్ష్మీ
దేవి యాతనికి బ్రసన్నయై వారిమృతికిఁ గారణముఁజెప్పి

“రాజేంద్రా! నీకు సంపూర్ణాయాభ్యాగ్యముల నిచ్చుచున్నాను” అని వచించెను. ఆమాటలకు రాజేంద్రుడు “తల్లీ! ఈ వీర వరుడు భార్యాపుత్రులతో నానిమిత్తము ప్రాణములు విడిచి నాడు. ఇట్టి రాజభక్తుడు లేని నాకీ భాగ్యమేల? ప్రాణము లేల? నేనుగూడ నాతనిమార్గ మనుసరించెద. అట్లుగాక నీకు నాయందు దయగలదేని వీరవరుని భార్యాపుత్ర సహితముగ బ్రదికింపు” మని పలికెను.

అట్లేదేవి యా రాజేంద్రుని గుణమునకు సంతసించి “వీరవరుడు భార్యాపుత్రులతో జీవించుగాక” యని పలికి మాయమయ్యెను. వీరవరుడును భార్యయుఁ బుత్రుడును నిద్రనుండి లేచినవారి చందమున లేచిరి. శూద్రకుడు వారికిఁ గనబడకుండ నిజమందరమున కరిగెను. వీరవరుడు భార్యను పుత్రుని గృహంబున విడిచి, రాజమందరమున కరిగెను. శూద్రకుడు వీరవరునిజూచి, “వీరవరా! మనకు వినిపించిన యా స్త్రీ రవమెవ్వరిదో కనుగొంటివా? అచ్చటి వృత్తాంత మేమి”యని ప్రశ్నించెను. అందులకు వీరవరుడు “మహా రాజా! ఆస్త్రీ యారనాదము విసవచ్చిన దెనకుఁబోవగా, నొక్క స్త్రీ నన్నుజూచి మాయమయ్యె” నని బదులు చెప్పెను. స్వలాభమును గోరి యెట్టివాక్యములును బలుకని వీరవరుని గుణములకు శూద్రకుడు మిగుల సంతసించి, ఆ మఱునాడు తన మంత్రులతో నావృత్తాంతముఁ జెప్పి, యాతనికిఁ గొంత రాజ్యమునిచ్చెను.

విధిక్యతము నెవ్వరును తప్పింపజాలరు.

23. సు శీ ల .



సావీర దేశము బాలించు రాజేంద్రునకు సుశీల యను నొక పుత్రిక యుండెను. ఆతఁడా కుమారిని దన చెలియలి కొడుకునకిచ్చి వివాహము నేరుడలంచెను. తన యన్నపుత్రున కీయవలయునని సృపాలుని భార్య తలచియుండెను. ఈవిషయమై భార్యాభర్తలకు వివాదము జరిగెను. ఎట్టకేలకు రాజకన్యకను దన చెలియలి కొడుకున కీయ నిశ్చయించి, భార్య యెఱుంగకుండ, నాతనిని రప్పించి యొక నోట నుంచెను. రాజభార్యయుఁ దన యన్నసుతుని రప్పించి రహస్యముగా నొక మందిరంబున నుంచెను. అయ్యవసరమున బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరు లాకాశవీధిం బోవుచు, నా యిరువురు పెండ్లి కొమరులఁగాంచిరి. శివుఁడు విరించి జూచి “రాజపుత్రిక కా యిరువురిలో నెవ్వఁడు భర్తయగు” నని యడిగెను. అందులకుఁ బద్మజుఁడు నవ్వుచు “ఆ యిరువురిలో నెవ్వనికిని రాజకన్యక లభింపదు. ఆమె మఱి యొకని పాలగును” అని చెప్పి యాదారిని బిచ్చమెత్తుకొనఁ బోవుచున్నయొక పిచ్చుగుంటుం జూపి, యాతఁడా సృపాలపుత్రికకు వసుండగు” నని చెప్పెను. ఈమాటలునిని శివుఁడు కేళవుంఁగాంచి “వింటివికదా నీ తన యుని కొంటె తనము. రాజ పుత్రికను బిచ్చగాని కిచ్చి

వివాహము సేయుదురట. ఇట్టి మాటలు నెక్కడ నైన వింటిమా ! యని పలుక, “నేనసత్యమాడను. నా పలుకు తప్పదు. మీరు పరీక్షింపవచ్చు” నని బ్రహ్మనుడివెను.

అంతట బ్రహ్మ వాక్యములయందు సత్యాసత్యములు బరీక్షింపనెంచి, పరమేశ్వరుడు శ్రీహరి నడుగఁగా, శ్రీహరి గరుడుని రావించి బిచ్చగాడైన యాపిచ్చుకుంటుని సముద్ర మునకావల నొకమహారణ్య మధ్యమున విడిచిరమ్మని యాజ్ఞాపించెను. గరుడుడు శ్రీహరి చెప్పినయట్లు చేసెను. అట్లు కాననమధ్యమున విడువబడిన యా భిక్షుకుడు మనంబున దైన్యంబెనఁగ “అక్కటా ! నన్నా పక్షింద్రుఁ డీ మహారణ్య మునఁ బడవేసి దిక్కులేనివానిగ నొనర్చెను. పురంబునఁ బుణ్యకాంత లిడుచుండు నన్నముఁ దిని జీవించుచున్న నాకిట్టి సంకటమేల ప్రాప్తించెనోకదా ! ఆకలిచే గడుపు దహించు కొనిపోవుచున్నది. లోకనాయకుడైన శ్రీమన్నారాయణుడు నాయండేల కరుణింపక యున్నవాడు” అని చింతించుచుండెను. శ్రీహరి వాని హృదయంబున నెగులెఱింగి, వినతా సుతుం బిలిచి వానియాకలిఁ దీర్చుమని నియమించెను. అంత గరుడుఁ డా పురమున రాజమందిరమున శాకాన్న దధిపుత్ర పాయసభక్ష్యాది వివిధపదార్థంబులు గల బోనకావడిఁ గని దానిం గొనిపోయి యరణ్యమున నున్న పిచ్చుకుంటుముందు బెట్టి యిందున్న యశనంబు భుజింపుమని నుడివి చనెను.

చిచ్చగాడు బోనపుటికఁ దెఱచిన యంతనే యందుండి దివ్యసౌందర్యముగల యొక కన్యకామణి యీవలకు వచ్చి తన కరంబున నున్న రత్న హారంబు వాని గళంబున నలంకరించి, వివిధభక్త్యంబులఁ బెట్టి తినుమని పలికెను. భిక్షుకుఁ డాహారంబును దృష్టిగా భుజించి యావనితం గాంచి “నీ వెవ్వ రవు? నేనెవ్వఁడను? నీవిట్లు నేయుటకుఁ గారణమేమి?” యని యడిగెను. అందుల కా కన్యకామణి యిట్లు బదులుచెప్పెను. “నేను సౌవీరమండలాధీశ్వరుని పుత్రికను. సుశీల యను దాన. నన్ను దన చెలియలి కొడుకునకు నిచ్చి పెండ్లి నేయుదునని నాతండ్రియు, నన్నపుత్రున కిచ్చి వివాహము నేయుదునని తల్లియు జగడమాడిరి. నాతల్లి నన్నీ బోనపుటిక యంగుంచి దీనిం దెఱచినవారిని వరింపుమని చెప్పినది. నీవు నాకు వరుండ వైతివి.” ఈ మాటలు విని భిక్షుకుఁడు సముద్రము దాటి యరణ్యములో దిక్కులేక చిక్కిన తనకు దివ్యసుందరి లభించి నందులకు సంతసించుచు, విరించిచేత కచ్చెరువు బొందు చుండెను.

నగరములో వివాహాలగ్నము సమీపించెను. పెండ్లి కూతురు కనబడదయ్యెను. రాజేంద్రుఁడు భార్యపైఁ గినిసి కూతుండెచ్చి చూపుమని యడిగెను. భార్య, భర్తకు “భూవల్లభా! నన్నీల యడిగెదవు? నాయెచ్చవచ్చినయట్లు నేయుదునని నీవు నిష్ఠరభాషలు పలికిన నాటనుండియు నేను దానిం గూర్చియే విచారింపకయుంటిని. నీవెచ్చటనుంటివో, నీకూతు

రెచ్చటనుండెనో నాకేమియుఁ దెలియదు” అని కోపముతోఁ బలికెను. అందులకు రాజేమియు మారు పలుకఁజాలక యుండెను. విఘ్నమనోరథులయిన పెండ్లి కొమరు లిరువురును నగరము విడిచి చనిరి.

ఈ విధమంతయుఁ గని మురాంతకుఁ డంబుజగర్భుని విలోకించి, పెండ్లి కొడుకు లెవ్వరికిం దెలుపకుండఁ బోలువిడిచి పోవుచుండిరేమని యడిగిన, విరించి “దేవా ! రాజకన్యామణి సీ భక్తుడయిన భిక్షుకుని జేరినది. ఇంక నీ పెండ్లి కొమరు లిచ్చట నుండి యేమి సేయుదు” రని బదులు చెప్పెను. విధాతవాక్య ములు నిజమయ్యెనని సంతసించుచుఁ బరమేశ్వరుఁడను, శ్రీహరియు, నాతనితో బ్రాహ్మణరూపములతో సముద్ర మునకావల నరణ్యమధ్యమున సుశీల సహితుడై యున్న భిక్షుకుని కడకుఁ జనిరి. ఆ దంపతులు త్రిమూర్తులను గాంచి భక్తితో నడిగిన త్కారంబుఁ గావించిరి. త్రిమూర్తులు వారి గుణంబులకు మెచ్చి పెక్కువరంబులిచ్చిరి. భిక్షుకుఁడు దేవతా వరప్రభావమున దివ్యరూపమును గాంచెను. సుశీల యాతనితో నిశ్చరంబును జేరి తల్లిదండ్రుల కా వృత్తాంతము దెలుప, వారెంతయు సంతసించిరి. భగవదనుగ్రహమును వడసిన భిక్షుకుఁ డాతెఱంగున రాజున కల్లుడై దండనాయక పదవి నందెను.

24. అన్నదానపరుండగు బ్రాహ్మణుఁడు.



I

ఒక నగరంబున నొక బ్రాహ్మణునకు మువ్వరు శొడుకులుండిరి. అండు మూడవవానిపేరువిష్ణుశర్మ. విష్ణుశర్మ విద్యాభికుండగుటయేగాక, ధర్మశీలుఁడై యనుదినము విపుల కళనమును బెట్టుచుండును. తల్లిదండ్రులుగాని, యన్నలుగాని, యాతని చేతలకు నడ్డుగల్పింపక యుండిరి. ఇట్లు పెక్కుదినములు గడచిన పిమ్మటఁ దల్లిదండ్రులు మరణించిరి. అన్నదమ్ములు మువ్వరును గలిసిమెలసి యుండిరి. అప్పుడును విష్ణుశర్మ యజ్ఞిధులకు నన్నదానముఁ జేయుచుండెను. ఈ కారణమున వారి యింట సిరి కదలక యుండెను. ఇట్లు జరుగుచుండ వదినె లాతని ధర్మసంధతఁ జూచి యసూయవహించి, దానికి విఘ్నమొనరింప నెంచి, రహస్యముగాఁ దమ భర్తలనుగాంచి యిట్లనిరి. మిమ్ముఁ జూచి మేమేమియు నోరెత్తక యిన్ని దినముల నుండియు నూరక యుంటిమి. ఇంట జరుగు సంగతులు మీరు గ్రహింపలేకుండిరి. ఒకనాఁడైనను మాతో నాలోచింపరు. మాతోడికోడలున కేవల చెప్పటకైనను భయమగుచుండును. అమె మాకు సత్తయైనది. మీతమ్ముడు మామయైనాడు. మేమా యిరువురిచేతను బాములు బడలేక యున్నాము. బ్రాహ్మణుల పేరు చెప్పుకొని యనేక

పదార్థములఁ జేసికొని కడుపునిండఁ దినుచు, వారసతిరీతి గోళ్ళనుమీటుకొనుచు, మాత్రో గోదగొట్టు తోడికోడలుతో బ్రదుకఁ జాలము. మీతమ్ముడుచేయు పనులకు మీరడ్డము చెప్పక యుండిరి. ఇట్టైన జీవన మెట్లు గడచును. ఆతఁ డారింపక మీరు తెచ్చిన దంతయు బ్రాహ్మణులకు బెట్టు చున్నచో మీకేముండును. ఇంక మీరు విభక్తులు గావల యును. ఉమ్మడి సొమ్ము కావునఁ దన యిచ్చవచ్చినయట్లు బాటఁజల్లుచుఁ బ్రదాతనని విఱివీఁగుచున్నాఁడు. వేఱుపడినచో నది తెలియవచ్చును.”

ఇట్లు తమభార్యలు పలికిన విని, యన్నలోకనాఁడు తమ్ముడగు విష్ణుశర్మకుఁ జెప్పవలసిన విషయంబులన్నియుఁ జెప్పి, పితృధనం బాతనికిఁ బంచియిచ్చి వేఱుగనుంచిరి. పెద్దవారిద్దఱును నొద్దికయై కలిసియుండిరి. విష్ణుశర్మ యెంటి యయ్యను తనవ్రతమును విడువక నిరంతరము భూసురసేవలు సేయుచుండెను. ఆతని యన్నలకుఁ బరోపకారమున కవ కాశము లేకపోవుటయేగాక, వారి కుటుంబ పోషణమునకే మిగుల కష్టపడుచుండిరి. సద్గుణమండితుడగు విష్ణుశర్మ యగ్రజాలయం దేవిధమయిన యసూయయు లేక, వారిని విశేష తిథులందుఁ దనగృహమునకుఁ దోడ్కొనివచ్చి తన పంక్తిని భోజనము వెట్టుచుండును. విష్ణుశర్మ భార్య మగని మనసులోనిదే మెలంగుచుండును.

ఇట్లుండ నొక్క దినంబున, దనయింటి కరుదెంచిన భూసురులను నన్నదాన ఫలంబెట్టిదని విష్ణుశర్మ యడిగెను. అందులకొక్క భూసురుడాతని జూచి “ అయ్యా! అన్నదాన ఫలమిట్టిదని యెవ్వరును చెప్పజాలరు. నీవు కాళికి బోయి యందున్న పరమేశ్వరుని సతీయగు భవానినడుగుము. ఆమె చెప్పు” నని పలికెను. అంతట నాతడు కాళికి బోవనెంచి భార్యంగాంచి “సతీమణీ! నేను వారణాసికి బోయెదనని నీవు సంశయింపకుము. నేను సత్వీరముగ మరలివచ్చెదను. నీవు మనయింటికి వచ్చు విప్రులకు నన్నము బెట్టుట యందేమాత్ర మశ్రద్ధ వహింపవలదు. పండుగులయందు మనవారిని దోడ్చొని వచ్చుచుండుము” అని పలికెను.

విష్ణుశర్మ కాళికరిగెను. సాధ్యయగు వానిభార్య భూసురుల కను దినము నన్నము వెట్టుచుండెను. శ్రీమన్నారాయణుడా సుశీల చిత్తగతి సరయందలచి యామె కొకదినంబున సర్వదరిద్రత గల్పించెను. ఆమె యావంతయు సద్భైరవుండక గాదెగో నొక్క దోసెను బియ్యము మాత్రముండిన జూచి, వానినే యెప్పటియట్లు వండెను. అంతట శ్రీహరి యొక వృద్ధ బ్రాహ్మణ వేషమున దద్దహంబునకు వచ్చి, నిట్టూర్పులు పుచ్చుచు జితికిలబడిన గాంచి, యామె యతనింజేరి నేద దీర్చి “తండ్రీ! నీవెవ్వరవు? ఎచ్చటికి బోయెదవు? నీకేమి కావలయు” నని యడిగెను. అందులకా మాయాభూసురుడగు శ్రీహరి “సాధ్వీమణీ! నేననాధుడ. నానివాస మిదియని

చెప్పజాలను. నేటి ప్రయాణమున మిగుల డస్పియుంటిని, పట్టెడశనంబుఁబెట్టి నాప్రాణము నిలుపుము ” అని వలికెను. అంత నాగ్రహిణి, భూసురుని దైవముగాఁ దలంచి, తైలాభ్యం గాదులతోఁ దను శోషణముడిపి, కదలీదళంబున వివిధ పదార్థయుతమగు నన్నమును బెట్టి “మహాత్మా! కడునా కొంటిరి. భుజింపుఁడని వలికెను. ఆసమయంబున నచ్చోటి శశనార్థమై యనేకవిప్రులేతెంచిరి. అప్పుడు బ్రాహ్మణరూప శోభితుఁడగు శ్రీహరి విప్రవనితంఁగాంచి “మీరన్నదానము నేయుదురని విని నేనిందువచ్చితిని. ఆకలిచే నాకడుచు దహించుకొని పోవుచున్నది. నీవు చేసిన యన్న మల్పమైయున్నది.

ఈ వచ్చిన భూసురులం జూచితివికదా ! వీరి కేమి పెట్టెదవు చెప్పు” మనెను. ఆ మాటలకామె “దేవా ! నీ యనుగ్రహంబున నన్నియు సమకూరును. సంశయింపవలదు. నీవు భుజింపు” మని వినయముతో బదులుచెప్పెను. “ఆకలిఁ గొనివచ్చిన బ్రాహ్మణులను విడిచి నేను భుజింతువా ! నన్ను వెట్టివానిగఁజేయుచుంటివా” యని శ్రీహరి నుడువ, యాననిత చరింపని మనంబుతో, భగవంతుం డగు శ్రీమన్నారాయణుని దలంచి, యంబుఘటంబు క్రిందనున్న యిసుకను చేతుతో చెరిగి యెనరునఁబోసి వండ నయ్యది యన్నమైయుండెను. అప్పుడామె ముదంబంది యా విప్రసమూహంబున కాహారంబుఁ బెట్టెను. బ్రాహ్మణసతి చిత్తశుద్ధికి మెచ్చి విష్ణువు నిజరూపముఁ జూపి “సాధ్వీమణి ! నీయంతిరంగం బరయుటకై యిట్లు వచ్చితిని.

సీయందావంతయుఁ గొఱంతఁ గాననైతి. సుగుణగరిష్ఠురాల
వగు నీకెవ్వరును నీడుగారు. నీహికవరంచిచ్చెద వేడుము” అని
పలికెను. అందుల కాగృహిణి “దేవా ! నీ విచ్చువర మెచ్చ
టికీఁ బోవును. ముందు భుజింపు” మనిన విష్ణుఁ డామెఁగాంచి
“సతీమణి ! నేను శ్రీహరినిగాని గ్రాసార్థ మాత్ర మనుదెంచిన
భూసురుఁడగా”నని పలికెను. ఆ సాధ్వీమణి యా దేవదేవునకు
నమస్కరించి యిట్లు నుడివెను. “మహానుభావా ! అభ్యాగతి
విష్ణుఁడనియే తలంచి నే నన్నము పెట్టుచుందును. అన్నము
పెట్టువారును, గొనియెడువారును, నన్నమును నీ స్వరూపమే
కదా ! నీవుగాని దేమున్నది.

చ. “అదియునుగాకలేమిఘనః మైశ్రహృతృత్యము సాగకున్నచో
ముదుకతనంబువై చికొనిః మూర్ఛమునుంగుచువచ్చిముంగిటం
జదికిలఁబడ్డయప్పుడ ని ః జంబుగ నీదగు దివ్యమాయగా
మదిఁగని యున్నదానమఱిః మాటలునేర్తునె నీదుసన్నిధిన్.

“తండ్రి ! కూరలు చల్లారుచున్నవి. కృపఁ బూని
యారగింపుము. నీవు భుజింపకున్న నీవివ్రవర్మలు భుజింపకు.”

భూసురవనిత వాక్యములకు శ్రీహరి యానందమంది,
యశోదావాసమునఁ, గుంతీగృహమున, శబరి యాలయమునఁ
బోలె నారగించి, యామెకు వరంబులిచ్చి యంతర్హితుఁ
డయ్యెను.

II

విష్ణుశర్మ వారణాసింజేరి, గంగయందు స్నానమాచరించి, విశ్వనాథుని యాలయంబును బ్రవేశించి, భవాని గూర్చి కొన్నిదినంబులు తపంబునేయ నద్దేవి ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఆతఁడామెకు మ్రొక్కి, యన్నదాన విశేషంబును జెప్పమని ప్రార్థించెను. అందులకామె యాతనికిట్లు పలికెను. “అన్నదానఫల మొక్కయీశ్వరుఁ డెఱుంగును గాని యితఁగులెఱుంగరు. అయినను నీకు గట్టిగ విన సిచ్చయేని, నొక యుపాయముఁ జెప్పెద. హిమాచల సమీపమున వారణగంగయను పుణ్యనది యున్నది. దానిపొంత హేమవతీం బను పురంబుగలదు. అంగీరుఁడను నృపాలుఁడు దానిఁ బాలించుచుండును. ఆతనిభార్య సుమతి. ఆదంపతులు సంతతి లేని కారణమున మిగులఁ జింతనందుచున్నారు. నీవు వారికడకుం బోయి పుత్రోదయమగునని దీవింపుము. పుత్రుఁడు పుట్టిన వెంటనే “నన్నుఁ జూడనిం” డని చెప్పి, నీ వాశిశువున జేరి యన్నదానశోభనసుకృతంబు చొప్పుఁ జెప్పమని యడుగుము. నీ వాశిశువువలన వినఁగలవు.”

పార్వతిమాటలు విని యద్భుతమంది యామె పదకమలములకు సమస్కరించి, యనుజ్ఞఁగొని హేమవతపురాభిముఖుడై బయలుదేఱెను. ఆతఁడు త్రోవఁదప్పి యొక ఘోరారణ్యమార్గమునఁ బోవుచుండ నొక్క కిరాతుఁడు జూచి “బ్రాహ్మణోత్తమా! నీవెచ్చటికిఁ బోవుచుంటివి. సూర్యుండు న్తమించుచున్నాఁడు. ఇది యంతయు భయంకరారణ్య

మార్గము. వన్యమృగభీతి మిక్కుటముగ నుండును. ఈపూట కిక్కడ నిలిచి తేవు పోవచ్చును.” అని పలికి, యాతనిని దన చేని కడకుఁ దోడ్కొనిపోయెను. బోయ బ్రాహ్మణునకు “దేవా! నీయట్టి మహాత్మునకుఁ దగినట్లు పూజనీయలేని వాఁడను. నీవెప్పుడు భుజించితివో! పొట్టికందులును, ననుములును నున్నవి. వండుకొనుటకుఁ గ్రోత్తుకుండ మాత్రము లేదు. నీ వాకలి గొనియుంటివి. ఏమిసేయుదు? ఆనతిమ్ము” అనిన, నబ్బాసురుడు కిరాతనాథా! నీసౌజన్యమున సాయా యాసము బాసెను. నాకు గ్రాసేచ్చలేదు. నీవు విచారింపకు! మని తన కలశోదకంబున సాయంకరణీయములఁ దీర్చి కూర్చుండెను. అప్పుడు కిరాతుఁడుఁ డాతనికి రెండుదొప్పల చాఱబియ్యంబును దేనెయుఁ దెచ్చి యిచ్చెను. విష్ణుశర్మ వానిని హరి సమర్పితంబుఁ జేసి భుజించి, కిరాతునిచే మంచెపై నెక్కింపఁబడి శయనించెను.

కిరాతుఁడు విల్లునమ్ములఁ దాల్చి నిద్రఁగాంచి, మృగ బాధయొదవకుండ జాగరూకతతో నుండెను. వాని సతియు నచ్చటనే శయనించెను. తెల్లవార వచ్చుచున్నదని తలఁచి, కిరాతుఁడు ఇంచుక కన్నుమోడ్చెను. అంతలో నొక బెబ్బలి వచ్చి వానింజంపెను. చప్పుడువిని కిరాతినతి మేల్కని యొక తీవ్రశరంబున నావ్యాఘ్రమును వధించెను. బ్రాహ్మణుడులికిపడి లేచి, కిరాతునిమృతిఁగాంచి, వాపోవఁ దొడంగఁ, గిరాతాంగన యాతనితో “తండ్రీ! విధికృతమెవ్వరు తప్పింపఁగలరు? నీవు విచారింపవలదు. ఇంకనీవరుగుము. నేను శాంతదూరమరుదెంచి

చారిఁ జూపెద” నని పలికెను. బ్రాహ్మణుఁడు “సాధ్వీ ! పుణ్యమునకుఁ బోవఁ బాపమెదురయ్యె నను సామెత నిజం బయ్యెను. మీ వంటి పరోపకాగుల నెచ్చటను జూడలేదు. నిన్ను విడిచి యెట్లుపోవుదును ? పోవక తప్పదు” అని విచారిం చుచు వదించెను. కిరాతసతి యాతని నోదార్చి, కొంతదూర ముపంపివచ్చి, యగ్నింబడి మృతుండైన భర్తం గలసికొనెను.

విష్ణుశర్మ హేమవత నగరంబున కేగి, యంగీర నృపాలుని జూచి, పార్వతి చెప్పినట్లాశీర్వదించి, యానగరంబున నున్న దేవాలయంబునఁ గొన్ని మాసములుండెను. అంతఁ గొన్నాళ్ళకారాజచంద్రునకుఁ బుత్రుడు జన్మింపఁగా, విష్ణుశర్మ యా శిశువుంజేరి, యన్నదాన విశేషంబుఁ జెప్పుమనిన, నా శిశువిట్లుపలికెను. “బ్రాహ్మణోత్తమా ! ప్రయత్న పూర్వ కముగ భూసురులకు భోజనమిడిన ఫలంబిట్టిదని చెప్పు నాతరమా ! ఒక్క దృష్టాంతముఁ జెప్పిద. నాఁడు మీరు ఘోరారణ్యమున కిరాతుఁడనగు నా గృహంబున కరుదేరగా నేను మిమ్ముఁ బూజించి, చేరెడు చాఱబియ్యమును దేనెయుఁ బెట్టితిని. అందుచే బృందారకరాజ్యతుల్యమగు ధాత్రిని బరిపాలింపనిట్లుజన్మించితి. ఆయల్పదానంబు వలననే నాకిట్టి ఫలంబు సిద్ధించె. నిరంతరాన్నదానశీలుఁడవగు నీ కెట్టి ఫలంబుగల్గునో యది పరమేశ్వరుఁడె యెఱుంగు” నని పలికెను.

విష్ణు శర్మయ్యాశిశువు పలుకులకు మిగుల నద్భుతమంది, యంగీరుని వీడ్కొని, దిన దిన ప్రయాణంబులఁ జేయుచు, నిజనగరంబుఁజేరి, యాలుబిడ్డలతో సుఖముగానుండెను.

ఆంధ్రకథావాచకములు.

మూడుగల పూర్ణయ్యకర్మగారిచే

2, తరగతులకు ... 0-1-0

3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

నృప్తివరిశీలనావాచకములు.

చా. నూర్మకకళారావు, వగైరా

మొదటితరగతి ... 0-2-0

రెండవతరగతి ... 0-3-0

మూడవతరగతి ... 0-4-0

నాల్గవతరగతి ... 0-5-0

బాలగీతాంజలి.

శ్రీకృష్ణ రామకృష్ణకావ్యగారిచే

మొదటితరగతి ... 0-2-0

రెండవతరగతి ... 0-3-0

మూడవతరగతి ... 0-4-0

ప్రపంచజ్ఞానములు.

జి. వి. కామమూర్తిగారిచే

రెండవతరగతి ... 0-3-0

మూడవతరగతి ... 0-4-0

నాల్గవతరగతి ... 0-5-0

ఐదవతరగతి ... 0-6-0

గణితదీపికలు.

జోష్యుల సీతాకామసోమయాచార్యులు

మొదటితరగతి ... 0-4-0

రెండవ తరగతి ... 0-5-0

మూడవతరగతి ... 0-6-0

సీతకథావాచకములు.

విద్యానాథ సామిని వెంకటప్పయ్య

మొదటితరగతి ... 0-1-0

రెండవ తరగతి ... 0-2-0

మూడవ తరగతి ... 0-3-0

నాల్గవతరగతి ... 0-4-0

ఐదవతరగతి ... 0-5-0

ఆంధ్ర దేశచరిత్రకథలు.

వి. కృష్ణసాగరావు

ఎం. ఎ. ఎల్. జి. వారిచే

నాల్గవతరగతి ... 0-4-0

ఐదవతరగతి ... 0-5-0

హిందూదేశచరిత్రములు.

మొదటితరగతి ... 0-3-0

రెండవతరగతి ... 0-4-0

మూడవతరగతి ... 0-5-0

నాల్గవతరగతి ... 0-6-0

కావ్యనాటకములు.

(అడివంకామారావువంతులుగారిచే)

మొదటితరగతి ... 0-6-0

రెండవతరగతి ... 0-7-0

జిల్లాభూగోళములు.

గంజాంజిల్లాభూగోళము ... 0-4-0

విశాఖపట్టణంజిల్లా ... 0-4-0

మార్కాపురంజిల్లా ... 0-4-0

కర్నూలుజిల్లా ... 0-4-0

గుంటూరుజిల్లా ... 0-4-0

నెల్లూరుజిల్లా ... 0-4-0

కర్నూలుజిల్లా ... 0-4-0

అనంతపురంజిల్లా ... 0-4-0

హిందూదేశ చరిత్రకథలు.

నాల్గవతరగతి ... 0-4-0

ఐదవతరగతి ... 0-5-0

ఆంధ్రవాచకములు.

సివిక్కు వాచకములు.

అం. ఇంతరామాతాపు వగైరాలచే	
మొదటితరగతి	... 0-2-6
రెండవతరగతి	... 0-3-0
మూడవతరగతి	... 0-4-0
నాల్గవతరగతి	... 0-5-0
ఐదవతరగతి	... 0-6-0
ఆరవతరగతి	... 0-7-0
ఏడవతరగతి	... 0 8 0
ఎనిమిదవతరగతి	... 0 8 0
తొమ్మిదవ తరగతి	... 0 10 0
పదవ తరగతి	... 0 12 0

రెండవతరగతి	...	0-2-6
మూడవతరగతి	...	0-3-0
నాల్గవతరగతి	...	0-5-0
ఐదవతరగతి	...	0-6-0
భా క త నా తీ మ గు లు .		
కృపతి కోకా కృష్ణనగమ్మ గారిచే		
మొదటితరగతి	...	0-2-0
రెండవతరగతి	...	0-2-0
మూడవతరగతి	...	0 3 0
నాల్గవతరగతి	...	0 4 0
ఐదవతరగతి	...	0 4 0

ఆంధ్రవాచక బోధనలు.

మొదటితరగతి	0 4 0
రెండవతరగతి	... 0 4 0
మూడవతరగతి	... 0 6 0
నాల్గవతరగతి	... 0 6 0
ఐదవతరగతి	... 0 6 0
ఆరవతరగతి	... 0 4 0

ఆరవతరగతి	...	0 4 0
ఏడవతరగతి	...	0 5 0
ఎనిమిదవతరగతి	...	0 8 0

కామ్రూ వాచకములు.

కావలి మార్కెట్ కళాశాల గారిచే		
మొదటితరగతి	...	0 2 0
రెండవతరగతి	...	0 3 0
మూడవతరగతి	...	0 4 0
నాల్గవతరగతి	...	0 4 0
ఐదవతరగతి	...	0 5 0
ఆరవతరగతి	...	0 6 0
ఏడవతరగతి	...	0 8 0
ఎనిమిదవతరగతి	...	0 10 0

పుతాన వాచకములు.

విక్టోరియా గ. సోమన్న వగైరాలచే	
మొదటితరగతి	... 0 2 6
రెండవతరగతి	... 0 8 0
మూడవతరగతి	... 0 4 0
నాల్గవతరగతి	... 0 5 0
ఐదవతరగతి	... 0 6 0

X ని తి చ ం ద్రి క లు .

నాటకకథా వాచకములు.

మొదటితరగతి	... 0 2 0
రెండవతరగతి	... 0 2 6
మూడవతరగతి	... 0 8 0
నాల్గవతరగతి	... 0 4 0
ఐదవతరగతి	... 0 5 0

యస్.రంగారావు, బి.ఎ.ఎల్.టి.గారిచే		
0	మొదటితరగతి	... 0 8 0
6	రెండవతరగతి	... 0 4 0
0	మూడవతరగతి	... 0 6 0
0	నాల్గవతరగతి	... 0 8 0
0	ఐదవతరగతి	... 0 10 0

వేంకటరామ్ అండ్ కో., హైదరాబాద్:—వలూడు.

